

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi
Kultuuriakadeemia
Muusikapedagoogika ühisõppekava

Sirli Hellamaa

**PILLIMÄNGU RAKENDAMINE LÕUNA – EESTI
RIIGIGÜMNAASIUMITE MUUSIKATUNDIDES
MUUSIKAÕPETAJATE ARVAMUSTE JA PRAKTIKA PÕHJAL**

Magistritöö

Juhendaja: Marvi Remmik, PhD

Kaitsmisele lubatud:.....

(juhendaja allkiri)

Tallinn/Viljandi 2017

ABSTRAKT

Käesolev magistritöö keskendub pillimängu rakendamisele Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites. Töö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides rakendatakse pillimängu ning millised on gümnaasiumis töötavate muusikaõpetajate arvamused ja kogemused seoses pillimängu rakendamisega. Magistriöö probleem seisneb selles, et kuigi 2011. aastal kehtima hakanud gümnaasiumi riiklik õppekava näeb ette pillimängu rakendamist muusikõpetuse osana, siis pole teada, millised võimalused selleks on olemas Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites ning kas ja kuidas on pillimäng muusikatundides rakendunud. Uurimustööks vajalikud andmed koguti kuult Lõuna-Eesti riigigümnaasiumis töötavalt muusikaõpetajalt poolstruktureeritud intervjuude kaudu. Õpetajate intervjuudest selgus, et pillimäng pole rakendunud niivõrd muusikatundides kuivõrd valik- ja vabaainetena. Uurimuse tulemused näitasid, et pillimängu rakendamise teeb keeruliseks õpetajate teadmiste, oskuste, meetodiliste materjalide ja koolituste puudumine, mis oleks suunatud gümnaasiumis töötavale muusikaõpetajale. Samuti mõjutavad pillimänguga tegelemist õpetajate väärtushinnangud ja üldised hoiakud pillimängu suhtes. Tähtsustatakse enam mitmehääle laulmise ja muusikaajaloo õppimist ja õpetamist. Tulemused osutasid pilliparkide puudumisele ning õpilastele, kes põhikoolist tulles ei oma vastavaid (kitarri, plokkflöödi, väikekandle) pillimängu (esmaseid võtteid) oskusi. Selgus tõsiasi, et kõik uuringud, mis on varasemalt läbi viidud pilliõppe ja pillimängu rakendamise kohta üldhariduskoolides, on tulemused jätkuvalt sarnased ja näitavad selgelt, et olukord pole muutunud (Käo, 2013; Dreimann, 2013; Hellamaa, 2014; Lohu, 2014; Lohu, 2016; Õmblus, 2014). Õppekava on kehtinud alates 2011. aastast ehk tänaseks kuus aastat. Nii nagu varasematest uuringutest selgus, et põhikoolis puuduvad võimalused pilliõppe läbiviimiseks, siis ka sellel korral läbi viidud uurimuses gümnaasiumi osas olid tulemused suhteliselt sarnased.

Võtmesõnad: muusikaharidus, pillimäng, pillimängu rakendamine muusikatunni osana, muusikaõpetaja ja gümnaasiumi õpilane.

ABSTRACT

“How studying musical instruments is being applied in the music lessons in South-Estonian state gymnasiums according to opinions and practice of music teacher’s”

Current master’s thesis focuses on how the studying of musical instruments has been put into practise in South-Estonian state gymnasiums. The purpose of the study is to find out how playing musical instruments is being applied in the music lessons in South-Estonian state gymnasiums and what are the attitudes and experience of the teachers working in gymnasiums about applying the musical instrument studies. The problem of the master’s theses is that although national curriculum (applied in 2011) claims that the study of musical instruments must be a part of studying music, it’s not known, what are the opportunities in South-Estonian state gymnasiums and if and how playing musical instruments in music lessons has been applied. The data needed for research were gathered from six music teachers working in South-Estonian state gymnasiums through half-structured interviews. It came out from the teacher’s interviews that playing musical instruments has been applied less in music lessons but more as an optional or selective subject. The results of the study showed that it’s difficult to apply playing musical instruments because of the lack of teachers’ knowledge, skills, methodical materials and trainings addressed to music teachers working in gymnasium. Teachers’ value judgements and attitudes in general have an effect on playing musical instrument. Studying and teaching music history and multi-voice singing has been emphasised more. The results pointed out the lack of musical instruments at schools. The students coming from basic schools without the basic skills of playing musical instruments (guitar, block flute, small harp) are also the problem. It became evident that all the researches carried out before about studying and applying musical instruments in schools giving general education, are continually similar and show clearly that the situation hasn’t changed (Käo, 2013; Dreimann, 2013; Hellamaa, 2014; Lohu, 2014; Lohu, 2016; Õmblus, 2014). The curriculum has been valid since 2011, 6 years from today. Like it turned out from the previous researches, that there are no opportunities to study playing musical instruments in basic schools, the results of the research carried out this time in gymnasiums are relatively similar.

Key words: musical education, playing instruments, applying the musical instrument studies as a part of a music lesson, music teacher and high schooler

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. UURIMUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD.....	8
1.1 Muusika ja pillimängu roll õpilase arengus	8
1.2 Metoodilised võtted pillimängu rakendamiseks.....	11
1.3 Pillimängu rakendamine muusikaõpetuse osana.....	12
1.3.1 Varasemalt tehtud uuringute tulemuste lühikokkuvõtte seoses pilliõppe rakendamisega muusikatunnis	15
2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA.....	17
2.1 Valim.....	17
2.2 Andmete kogumine	18
2.3 Andmete analüüs	18
3. UURIMUSTÖÖ TULEMUS JA ANALÜÜS	21
3.1 Pillimängu rakendamine Lõuna - Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides	22
3.1.1 Õpetajate kogemused, oskused ja väärtushinnangud	22
3.1.2 Õpilaste aktiivsus ja võimalused rakendada olemasolevaid oskusi.....	26
3.2 Muusikainstrumendid ja nende kasutamissagedus.....	27
3.2.1 Pillipargi olemasolu ja kasutamisevõimalused.....	27
3.3 Pillimängu tähtsus Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides.....	29
3.3.1 Õpetajate kogemused ja arvamused	29
3.3.2 Õpilaste aktiivsus ja oskused.....	31
3.4 Pillimängu harrastamist soodustavad ja takistavad tegurid.....	32
3.4.1 Pillimänguga tegelemist mõjutavad faktorid.....	32
4. ARUTELU	36
4.1 Töö kitsaskohad, praktiline väärtus ja edasised suunad.....	41
KASUTATUD KIRJANDUS	43
LISA 1. Intervjuu kava	46

SISSEJUHATUS

Muusika on olnud osa igast kultuurist, sajandeid on seda edasi antud ja arendatud. Muusikat ja pillimängu on kasutatud rituaalides, religioonides ja muudes argielutegevustes (Taba, 2016). See võib meid mõjutada ning saadab meid igal päeval (Urbel, 2010). Hiina filosoof Confucius ütles kunagi, et muusika on selline rõõm, milleta inimloomus elada ei saa ja muusikainstrumentide mängimine on väga kasulik, sest see teeb rõõmsaks meid ja kõiki teisi, kes on meie ümber. Pillimängu oskus tuleb alati kasuks, sest see, kes oskab pilli mängida, saab alati suure austuse osaliseks (Mathews, 2011).

Pillimäng aitab õpilasel tunnetada, teadvustada ja arendada oma võimeid (Urbel, 2010). Kahe maailmasõja vahel testiti USAs inimeste muusikalisi võimeid ning oldi arvamusel, et muusikat tasub õpetada vaid neile, kes on muusikaliselt andekad. Tänapäeval usutakse, et muusikalised võimed tulevad esile vaid siis, kui neid arendatakse. Muusikalised võimed saavad avalduda aktiivse musitseerimise käigus (Eesti Muusikateaduse...2014).

Gümnaasiumi riiklik õppekava Lisa 6 ainevaldkond "Kunstiained" punktis 1.2. Õppeained ja maht näevad ette, et kunstiainete valdkonda kuuluvad kohustuslike õppeainetena muusika ja kunst. Muusika koosneb kolmest kursusest: „Uusaegse helikeele kujunemine“, „Rahvuslikkus muusikas“, „20. ja 21. sajandi muusika“. Õppekavas on kirjas, et kõigi kursuste juurde kuulub, muusikaline eneseväljendus, laulmine, omalooming ja pillimäng.

Viimastel aastakümnetel on Eesti hariduselus, nii koolis kui ülikoolis, toimunud pidevalt muutused ja need üha jätkuvad. Aastal 2011 võeti vastu uus "Põhikooli ja Gümnaasiumi Riikliku õppekava", mida hakati kohe pärast vastuvõtmist muutma. Leiti, et õppekava on ülepaisutatud ja paljudele õpilastele käib vastavate ainepädevuste omandamine üle jõu (Kikas & Toomela, 2013).

Pillimängu tähtsus on märgitud ka varasemates õppekavades, kuid reaalselt pole kõiki võimalusi veel suudetud rakendada. Puuduseks on pillide vähesus, ajanappus, õpetajate tahe või teadmised ning see, kuidas pillimängu eesmärgipäraselt kasutada (Urbel, 2010).

Gümnaasiumi riikliku õppekava ainevaldkond "Kunstiained" punktis 2.1.2 muusikaõpetuse kirjelduse kohaselt rakendatakse gümnaasiumi muusikatundides põhikoolis õpitud pillimänguoskusi (rütmi- ja plaatpillid, plokkflööti või väikekannel, akustiline kitarr) ning avardatakse musitseerimisvõimalusi nii individuaalselt kui ka erinevates pillikoosseisudes (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011). Taustainfo riigigümnaasiumite loomise kohta ütleb, et riigigümnaasium võimaldab õpilastel valikuterohket ja kõrgetasemelist haridust, kuid pole teada, kas toetatakse õppekava kohaselt ka pillimängu rakendamist ja selleks vajalike pillide soetamist.

Magistritöö **probleemiks** on: kas ja kuidas on pillimäng rakendunud Lõuna- Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides ja millised võimalused selleks on.

Magistritöö **eesmärgiks** on välja selgitada, kuidas 2011. aastal kehtima hakanud uue õppekava kohaselt rakendatakse pillimängu Lõuna- Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides.

Tuginedes töö eesmärgile otsitakse vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1. Kuidas on muusikaõpetajate sõnul rakendunud pillimäng Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides?
2. Milliseid muusikainstrumente ja kui sageli neid kasutatakse õpetaja arvamuste ja praktika kohaselt Lõuna - Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides?
3. Milline tähtsus on pillimängul muusikaõpetajate arvamustes ja praktikas Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides?
4. Millised tegurid soodustavad ja millised takistavad õpetajate arvamuste ja praktika kohaselt pillimängu rakendamist Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides?

Pillimängu ja pilliõppe rakendamisega seotud uuringuid on tehtud ka varem. Kersti Põllu – TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2014. aastal kaitstud magistritöö teemal „Pilliõppe põhikooli riikliku õppekava rakendamisel Pärnumaa näitel“, Sirli Hellamaa - TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2014. aastal kaitstud töö “Pilliõppe rakendamine õppeaines muusika Võrumaa üldhariduskoolide näitel”, Kristjan Õmblus - TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2014. aastal kaitstud töö “Pilliõppe hetkeseis muusikaõpetuse ainekava rakendamisel Viljandimaa üldhariduskoolide näitel”, Kersti Lohu – TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2014. aastal kaitstud bakalaureusetöö “Kitarriõppe rakendamine põhikooli 3. astmes riikliku

õppekava kohaselt”, samuti sama autori poolt 2016. aastal kaitstud magistritöö “Loovuse arendamine ja toetamine muusikatunnis ning kitarrõpetuse võimalused selleks”. Sarnastel teemal on uuringu teostanud ka Timo Dreimann – bakalaureusetöös „Muusikainstrumentide valik ja kasutamine põhikoolide I kooliastme muusikatundides Pärnu linna koolide näitel“ (Viljandi, 2013).

Magistritöö koosneb sissejuhatausest, teoreetilisest osast, empiirilise osast, arutelust, kasutatud kirjanduse loetelust ja lisast. Magistritöö teoreetilises osas räägitakse pillimängu kasulikkusest ja pillimängu rakendamisevõimalustest muusikatundides gümnaasiumi riikliku õppekava kohaselt. Töö empiirilises osas tutvustatakse töö metoodikat ja valimit, analüüsitakse saadud andmeid ja esitatakse uurimistulemused, arutelu, järeldused ja kokkuvõtte.

Töö autor tänab Marvi Remmikut töö juhendamise eest. Samuti tänab autor ka kõiki Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikaõpetajaid, kes andsid antud magistritöö valmimiseks suure panuse ja olid nõus jagama oma arvamusi ning kogemusi. Täna ka oma perekonda mõistva suhtumise ja abi eest kogu töö valmimise perioodil.

1. UURIMUSE TEOREETILISED LÄHTEKOHAD

1.1 Muusika ja pillimängu roll õpilase arengus

Tänapäeval sõltub muusikaliste võimete tase palju sellest, kas nad arendatakse välja või mitte (Muusikapsühholoogia, 2014). Muusika ja kunsti tajumine ei saa kõigi inimeste puhul olla kunagi ühesugune ning tihit ei sõltu see ka kultuurist, kus inimene kasvab (Ross, 2007). Väidetakse, et kunst ja teadus on mõeldud vaid valitutele, kellel on selleks vajalikud ja spetsiaalsed sünnipärase eeldused. Need alged peaksid olema psüühilised sünnipärase bioloogilised eeldused, mis soodsa keskkonnas ja kasvatuses tulemusena saavad realiseeruda. Kui puuduvad vastavad tingimused, siis jäävad need võimed välja arenemata (Päts, 2010). Zuzuki jällegi ei pidanud vajalikuks määratleda ega kontrollida laste muusikalisi eeldusi, vaid võttis õppima kõik soovijad (Kääramees, 2014).

Muusikainstrumentide areng on olnud aeglane. On teada, et 4000 aastat eKr olid loodud flöödid ja kanded. Trompet 1500 aastat eKr ning umbes samal ajal loodi ka tänapäeval populaarne pill kitarr (The Evolution of...). Muusika toodab rõõmu, milleta inimloomus elada ei saa (Mathews, 2011).

Muusikat õppida pole kunagi hilja ja seda võib teha ka vanemas eas, sest instrumendi õppimine, harjutamine annab ajule võimaluse kompenseerida need ealised iseärasused, mis on just seotud ajutegevusega vanemas eas (Cicetti, 2013, 16-23; Taba, 2016). Need kes õpivad pillimängu nooremas eas kasvõi vähesel määral, suudavad töödelda informatsiooni kiiremini ja suureneb vastupanu vananemisega kaasnevale kuulmisvõime vähenemisele (Siil, 2016).

Muusika kuulamine on üks asi, kuid muusikat ise teha hoopis teine asi. Viimasel aastakümnel on väga populaarseks muutunud meetodid, millega saab uurida, kuidas inimaju reageerib erinevatele muusikalistele stiimulitele (Muusikapsühholoogia, 2014). Kuna pillimäng on keeruline tegevus, mis hõlmab nägemist, kuulmist, kompamist, ja

peenmootorikat, siis mõjutab see meie aju pikaajaliselt. Inimesed, kes tegelevad musitseerimise-, pillimängu- ja laulmisega saavad kiiremini terveks. Paraneb orienteerumisvõime, tähelepanu, keskendumine, reaalsustunne (Siil, 2016). Must (2013) kirjutab oma artiklis, et rütmile keskenduv muusikaõpe aitab treenida õpilaste kuumissüsteemi ning seeläbi paraneb ka õpilaste lugemisoskus. Ameerika psühholoogid on viinud läbi uuringud, kus selgus, et instrumendi mängimine alates lapsest, aitab vanaduses mälul paremini toime tulla ja olla “terasem”. Katses osalesid 60 – 83 aastased eakad ja tulemused näitasid, et need, kes varasemalt olid mänginud ja mängivad praegugi mõnda instrumenti, olid kõik läbitud testid sooritanud kõrgematele tulemustele, kui need, kes ühtegi pilli kunagi mänginud polnud (Cicetti, 2013).

Kõige olulisem muusikaliste tegevuste võimendaja ja aktiveerija on muusikaõpetusele omane ainulaadne nähtus – **muusikaline mõtlemine**. Muusikaline mõtlemine on oskus käsitleda muusikalist materjali, analüüsida ja sünteesida, leida sarnasusi ja erinevusi, luua seoseid emotsionaalse reaktsiooni ja muusika sisu vahel. Iga inimese muusikaline mõtlemine muutub ja areneb välis- ja sisetegurite mõjul ning on üsnagi muutlik, ühed ja samad nähtused kutsuvad erinevas vanuses ja seisundis esile mitmeid erinevaid emotsioone. Muusikakasvatuse eesmärk on luua soodsad tingimused muusikaliste elamuste, lauluvara ja kogemuste saamiseks (Muldma, 2010).

Muusikaline mälu on protsess, mis võimaldab muusikalise materjali kasutamist erinevates muusikalistes tegevustes. Näiteks, kaanonimängud annavad tuge seesmisele muusikalisele mälule ja mitmehäälsuse tunnetamisele (Pullerits, 2014). Selle käigus toimub kolmejärguline muusikalise informatsiooni omandamine: muusikalise informatsiooni meeldejätmise, selle säilitamise ja hiljem taasloomine. Muusikaline mälu on keeruline, mitmest komponendist koosnev tervik, kuid selle liike on mitu: kuuldeline, kujutus-, emotsionaalne, loogiline, liikumis- (motoorne) ja visuaalne mälu (Muldma, 2010).

Muusikainstrumentide mängimine aitab suurendada mälumahtu, paranevad ajaplaneerimisoskus ja organiseerimisoskused, sest muusik teab, et harjutamise puhul on olulisem kvaliteet, mitte kvantiteet. Pillimäng õpetab distsipliini, aitab kaasa esinemisjulgusele ja vabaneda lavahirmust. Parenevad sotsiaalsed oskused ja kuulamisoskus. Paranevad ka koostööoskused teistega, õpetab visadust ning kannatlikkust, parenevad matemaatilised oskused, kordinatsioon, parenevad lugemis- ja jutustamisoskus,

vastutustunde süvenemine, muusikaajaloo parem tundmine, samuti toimub keskendumisvõime ja eneseväljendusoskuse paremine. Pillimäng aitab vähendada stressi ja kui me omame instrumendi mängimisoskust, saame mängida millal iganes soovime (Matthews, 2011).

Muusika on ajast aega omandanud suurt tähtsust inimeste vaimsel ja moraalsel kasvatmisel, ja kõige selle tarbeks taotleb kooli muusikaline kasvatus seda, et õpilastel tekiks huvi ja armastus muusika vastu, et areneksid õpilaste loomupärased muusikalised eeldused, rikastuks nende tundeelu, areneksid muusika hindamise oskus ja muusikaline maitse. Kõik õpitu peab samaaegselt leidma ka loomingulist rakendamist (Päts, 2010).

Õppimine ja õpetamine on kahepoolne protsess ja see eeldab osapoolte väga head koostööd, üksteise mõistmist ja toetamist ja vastastikuseid kokkuleppeid ning nendest kinnipidamist. Ainult siis võime loota mõlemaid osapooli rahuldavatele tulemustele ja seda nautida. Tänapäeva üha kiirenevas elutempos ja kasvavas infotulvas on noortel inimestel keeruline keskenduda, süveneda ja leida oma kohta. Tihti jääb puudu tahtest, motivatsioonist ja soovist pingutada konkreetsete eesmärkide nimel. Toetav õpikeskkond on siinkohal väga oluline (Puštšenko, 2014).

Õpilaste individuaalset eripära kujunemist saab toetada muusikalise eneseväljenduse kaudu, mille tulemusena õpilastel arenevad muusikalised ja muud üldoskused: loovus ja enesekindlus, tähelepanu- ja keskendumisvõime, suhtlemisvalmidus, sotsiaalsed võimed, mälu ja abstraktne mõtlemine (Kuurme & Laherand, 1998, lk 65-67). Pillimängu kaudu areneb kontsentratsiooni- ja tähelepanuvõime, kuulamis- ja koostööoskus ning ansamblitunnetus. Eesmärgistatud õppetegevuses saab arendada õpilaste esinemisjulgust ning katsetada erinevaid karaktereid instrumentaalmuusikas (Urbel, 2010).

Õpilasi huvitab ilmekas muusika. Mängutehnika peab olema osav, originaalne ja uudne ning äratama tähelepanu. Kuna kõik areneb nii kiiresti, siis peavad paljud juba praktiseerivad õpetajad ja professionaalid tõdema, et kord omandatud kutseoskustest kogu eluks ei piisa (Delors, 1996, lk 145). Muusikainstrumentide kasutamine tunnis nõuab õpetajalt teadmisi ja ettevalmistust ning vastava metoodika tundmist. Esiteks peab muusikaõpetaja hankima vajalikud muusikainstrumendid (Urbel, 2010).

Muusika ja pillimäng üldse omab õpilaste arengus suurt rolli. Nii õppimine kui ka õpetamine on kahepoolne protsess, mille suurepäraseks õnnestumiseks on oma osa täita nii õpilasel endal kui ka õpetajal. Muusika ja pillimäng on tihedalt seotud muusikalise mõtlemise ja muusikalise mälu. Pillimängu kaudu saab kaasa aidata õpilase individuaalse eripära kujunemisele. Tänapäeva noor arenev inimene vajab julgustamist, suunamist, juhendamist ja õppimiseks toetavat õpikeskkonda, et saaksid areneda tema sünnipärased võimed.

1.2 Metoodilised võtted pillimängu rakendamiseks

Pillide kasutamine tunnis võimaldab mitmekesiseid musitseerimisvorme ja õpetaja saab kasutada erinevaid metoodilisi võtteid. Samas võimaldab pillimäng diferentseeritud tegevust ning individuaalset lähenemist tagasihoidlikumate laululiste võimetega õpilastele. Õppetegevust saab korraldada nii, et osa klassist laulab ja teine osa saadab lauljaid pillidel. Samuti saab õpetaja kaasata õpilasi, kes tegelevad pilliõppega süvendatult ning seeläbi veelgi rikastada õppeprotsessi (Urbel, 2010). Õpetaja peab leidma õpilastega suhtlemisstiili, mis teeks võimalikuks musitseerimise emotsionaalsel tasandil ja soodustaks lapse iseseisvumist, mis valmistaks pillimängu harrastamisel rõõmu, oleks huvitav, kuid samas ka arendav (Päts, 2010). Õpetaja ise on suurim eeskuju ja õpilaste saavutused on hiljem õpetaja õppemeetodite peegeldus (Ermast, 2014).

Õpetaja peab tundma iga pilli eripära, mänguvõtteid ning sobivat eakohast metoodikat (Urbel, 2010). Orff pedagoogika järgi peaksid õpitegevused olema korraldatud nii, et oskused kujuneksid kogemise ja kordamisega. Kõige olulisemaks oskuste kujunemise meetodiks peetakse imiteerimist ehk matkimist ja jäljendamist, mida võib kasutada igas vanuseastmes. Samuti saab rakendada mitmeid teisi pedagoogilisi võtteid: otsene jäljendamine ehk peeglimäng, mälu põhinev imiteerimine ehk kajamäng, ajalise nihkega imiteerimine ehk kaanon, improviseerimine, mis ühendab endas nii loomingut kui ka mängu (Pullerits, 2014).

Meloodiapillidel musitseerimine peab toimuma esialgu ainult kuulmise järgi ning pillimänguga tehakse algust juba algklassides (Päts, 2010). Suzuki kohaselt peaks lapsele muusika- ja armastusrikka keskkonna loomine algama võimalikult varakult ja pilliõppega tuleks alustama soovituslikult 3-5 aastast (Suzuki muusika). Orff pedagoogikas on laulmine ja pillimäng võrdsel kohal. Ollakse arvamusel, et inimesed, kes pole võimelised

eristama helikõrgusi oma häälega saavad neid siiski mängida meloodiapillidel, kuid pillimäng eeldab siiski pikemaajalist harjutamist. Kodaly soovib samuti klaverisaadete asemel kasutada lastepäraseid rütmi- ja meloodiapille (Päts, 2010).

Orff-pedagoogikas on õppimise üheks oluliseks eelduseks kogemisvõimekus, mille kujundamisel on suur osa õpetajal, kes suunab õpilasi leidma kõigele õpitavale tähendusi ja seoseid (Pullerits, 2014). Õpetajad ei peaks õppekava koostamisel piirduma ainult juba olemasolevate materjalide tutvustamisega, vaid kasutama ka omaenda loomingut ja seadeid (Gustafson, 1996). Kui klassis on kuni 30 õpilast, siis peab õpetaja arvestama õpilaste eripäraga ning oluline on selgitada ülesandeid arusaadavalt. Rühmatöö peab olema organiseeritud ning diferentseeritud. Rühmaõppes on tarvis kasutusele võtta uusi grupitööd hõlbustavaid väljundeid. Rühmaõpe peab toimuma kuulmise ja jälejandamise teel (Selke, 2014).

Kokkuvõtteks võib öelda, et õpetaja on see, kes siiski määrab ära tunni tegevused vastavalt võimalustele, kuigi leidub mitmeid erinevaid teoreetilisi lähenemisi ja arvamusi. Pillimängu rakendamisel on õpetaja see, kes peab oskama arvestada iga õpilase individuaalsuse ja eripäraga ning oskama selgitada ülesandeid arusaadavalt ja kasutama ka omaenda loomingulisi ideid erinevates tegevustes.

1.3 Pillimängu rakendamine muusikaõpetuse osana

Uuendatud gümnaasiumi riiklik õppekava võeti vastu 2010. aastal. See hakkas kehtima 2011. aasta jaanuaris vastuvõetud määruse alusel ning jõustus täies mahus 1. septembril 2013. Gümnaasiumi muusikaõpetusega taotletakse, et õpilane tunnetab muusika võimalusi ning näeb selle rakendusi nii enese elu ja tegevuse kui ka suhtluse, ümbritseva maailma mõtestamise, mõjutamise ning kujundamise vahendina. Osaleb muusikaelus, on omandanud valmisoleku muusikalisteks tegevusteks ning elukestvaks muusikaharrastuseks. Orienteerub heliloomingu, interpretatsiooni, muusikapedagoogika jt muusikavaldkonna elukutsetes ja edasiõppimisvõimalustes. Gümnaasiumi I, II kui ka III kursuse õpitulemuste ja õppesisu üheks osaks on pillimängu rakendamine nii ühismusitseerimistel kui ka muusikaloo illustreerimisel. Samuti omalooming muusikaliste improvistasioonidena ja kaasmängude loomise nool (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011).

Gümnaasiumis pööratakse tähelepanu õpilaste individuaalsete võimete ja oskuste arendamisele ja rakendamisele, isikupärase mõtlemise süvendamisele ning õpilaste sotsiaalsete oskuste rakendamisele muusikalistes tegevustes, kasutades mitmekesiseid õppevorme ja –meetodeid. Rakendatakse **põhikoolis** õpitud pillimänguoskusi (rütmi- ja plaatpillid, plokkflööt või väikekannel, akustiline kitarr) ning avardatakse musitseerimisvõimalusi nii individuaalselt kui ka erinevates pillikoosseisudes (Gümnaasiumi riiklik õppekava, 2011).

Muusikalised tegevused, nagu koos laulmine, muusika kuulamine ja kuuldu üle arutlemine, muusikalis-rütmiline liikumine, pillimäng ja omalooming saavad alguse muusikatunnis klassi- ja rühmatöös, õpetaja või klassikaaslaste toel. Selle kaudu kujundatakse õpilase individuaalseid ja iseseisvaid oskusi (Muldma, 2010). Õpetajal peab olema oskust märgata, kuulata, suunata ja innustada õpilasi vastavalt nende võimekusele. Seeläbi saavad tekkida oodatud tulemused, mis pakuvad muusikalist elamust nii kuulajatele kui ka musitseerijatele endile (Ermast, 2014). Õpilane vajab muusikakasvatuse protsessis aktiivseks osalemiseks õpetaja tuge ja tunnustamist, sest see aitab luua õpilases eduelamust (Muldma, 2010). Musitseerimisprotsessis peab õpetaja leidma õige suhtlemisstiili, et musitseerimine toimuks emotsionaalsel alusel, sest see soodustab lapse iseseisvumist, valmistab talle rõõmu ja mõjub arendavalt (Päts, 2010, lk 47).

Koolimuusikas saab rakendada kehapilli, rütmi- ja plaatpille ning erinevaid soolopille, nagu plokkflööt, 6-keelne väikekannel, kitarr, klaver jne. Samuti tuleks võimalusel rakendada õppeprotsessis nn bändipille nagu elektri- ja basskitarri, süntesaatorit ning trummikomplekti (Urbel, 2010). Riho Päts (2010) kirjutab, et rütmigrupi instrumendid on kõige lihtsam ja loogilisem valik pilliõppe rakendamiseks. Meeles tuleb pidada, et pillimängus on oluline algetapist alates õpetada pillide õiget käsitlemist, mitmesuguseid mänguvõtteid ja kuulama ilusat kõla. Kui pille kasutatakse saatepartiide esitamiseks, peab saatefaktuur olema lihtne, kõlalt läbipaistev, et ei summutaks laulu või soolopilli (Pullerits, 2014).

Pillimängu lähtekohaks on kõne rütm, mida hiljem pillil mängitakse. Kõnerütmidega kinnistatakse rütmimudeleid, mida hiljem mängitakse plaatpillidel. Rütmimudelite mängimist võib ka kinnistada kehapillil ning seejärel mängida plaatpillil. Kehapilliharjutused toetavad täpsust ja koordineerimist pillimängus (Urbel, 2010). Kehapilliharjutused on ettevalmistuseks instrumentariumil mängimisel (Pullerits, 2014).

Peale kehapilli ja rütmipillide on võimalik veel kasutada musitseerimiseks ka erinevaid meloodiapille. Õpilased, kellel on tagasihoidlikud võimed laulmiseks, saavad oma muusikalisi oskusi arendada erinevatel pillidel musitseerimise kaudu (Selke, 2014).

Pillimäng rikastab muusikaõpetust ja koolimuusikas on pillimängu õpetamisel palju lähenemisviise. Õpetaja peab suhtuma pillimängu loovalt ning kasutama hea eesmärgi huvides kõiki võimalusi. Pillimängu rakendamisel muusikatunnis kehtivad samad põhimõtted, mis igas õpetuses. Esiteks tuleb omandada teadmisi ja oskusi ning seejärel neid praktiseerida ja loovalt kasutada. Erinevate muusikainstrumentide mänguvõtete tundmine ja nendel musitseerimine nõuab õpetajalt avatud meelt ning õppimistahet (Urbel, 2010).

Kuigi õpilased võivad olla õppeprotsessis aktiivsed osalejad, siis huvi puudumisel võib olla õppimine ebaefektiivne ning nõuda liigset pingutust (Lazarev, 2011). Muusikaõpetuse peamine eesmärk on õpetada õpilasi muusika loomisse suhtuma elavalt ja positiivselt (Kikas, 2010). Õpetaja isikuna osaleb õpilase arenguprotsessis ja tema tegevus kas süvendab või lammutab kõike tunniks kavandatud. Positiivne eneseteostus õhutab lapsi kasutama oma võimeid ka edaspidistes tegevustes edu saavutamiseks (Kuurme & Laherand 1998, lk 100 - 110).

Õpilasele peab andma aega ja võimalust mõelda, et miks üks või teine tegevus on oluline. Kui lihtsalt edastada teadmist, et see asi on oluline, ei tähenda see veel seda, et see õpilasele omaseks saab. Oluline on lasta õpilasel ise selle teadmiseni jõuda, ning kõige olulisem on saada teadmiste rakendamisest kogemused. Samuti peab õpetaja arvestama kooli ja klassi õpikeskkonnaga ning tähtsustama ühistegevusi (Muldma, 2010). Kui õpetaja eesmärgiks on pillimängu õppimisel õpilaste terviklik areng, siis peaks selleks looma sobiva õpikeskkonna koos muude vajalike tingimustega (Ermast, 2014).

Materiaal-tehnilisele varustatusele pöörab tähelepanu ka M. Muldma, kes ütleb, et tunniks püstitatud eesmärgid saavutatakse, kui õpetaja kavandab tunni sisu. Oluline on tunni teema, eesmärgid, ajaplaneerimine, töömeetodid ja vahendid mida kasutatakse. Õppekava saab edukalt rakendada vaid siis, kui muusikatunnid toimuvad, selleks spetsiaalselt sisustatud muusikaklassis, kus oleks võimalik luua töörühmi ja võimalusel ka liikuda (Kikas, 2010, lk 361).

Riigigümnaasiumi tegevusala aluspõhimõtteid kirjeldavatest punktides võib lugeda, et riigigümnaasiumides on akadeemilised õppesuunad, mis arvestavad õpilaste huvisid ja pakuvad õpilastele valikkuruseid arvestades kooli võimalustega. Samas saab ka lugeda, et koolis olev vara on kaasaegne ning vastab gümnaasiumi vajadustele. Õpikeskkond on õppimiseks soodne. Eesmärk on õpilastele tagada kõrgekvaliteediline ja valikuterohke gümnaasiumiharidus ja seda kõigis maakondades. Selleks tuleb riigigümnaasiumites kindlustada koolikeskkond, mis toetaks iga õpilase ja koolitöötaja individuaalset arengut (Kvaliteedikokkulepe, 2014).

Pillimängu rakendamiseks muusikatunni osana saab toimuda vaid siis, kui selleks on loodud sobiv õpikeskkond koos kõigi vajalike tingimustega: vajalikud muusikainstrumendid, piisav klassi suurus, vajalikud metoodilised materjalid, õpilaste piisavad oskused ja huvi, õpetajate valmisolek, oskused ja eesmärgistatud tunni tegevused. Kõik see aitab kaasa õpilaste terviklikule arengule.

1.3.1 Varasemalt tehtud uuringute tulemuste lühikokkuvõtte seoses pilliõppe rakendamisega muusikatunnis

Kitarriõpetaja K. Kāo (2013) läbi viidud uuringu “Kitarriõpe klassiruumis: uue õppekava rakendamise hetkeseis” tulemuste osast võis lugeda, et õpetajate soov õppekava täita olenes suuresti sellest kui kaugel asus kool suurlinnast. Mida kaugemal oli kool suurlinnast, seda negatiivsem oli suhtumine õppekavasse, mida sarnasemad olid kooli ja õpetaja väärtushinnangud, seda tähtsam oli ka õppekava täitmine pilliõppe osas. Kõige suurem mure oli siiski pilliparkide puudumine. Õpetajad olid arvamusel, et kui õppekava kehtestatakse riik, siis järelikult peaks riik ka looma võimalused selle rakendamiseks. Jäeti tähelepanuta asjaolu, et pilliparkide soetamine oli ja on siiski koolipidaja ehk omavalitsuste mure.

T. Dreimann (2013) uurimustööst “Muusikainstrumentide valik ja kasutamine põhikoolide I kooliastme muusikatundides Pärnu linna koolide näitel” selgus, et pilliõppe läbiviimisel on üldhariduskoolide majanduslikud võimalused kõige suuremaks takistuseks pilliõppega tegelemisel ja oodatakse suuremat abi väljaspoolt. Samuti oli muusikaõpetajate seas pillimäng juba siis väga tähtsal kohal ja võimaluse korral olid õpetajad valmis pilliõpet ka rakendama, kui leitakse pilliparkide täiendamiseks vajalikud materiaalsed vahendid. Pillide vähesuse tõttu ei saanud õpetajad pillimänguga igal tunnil tegeleda.

K. Õmblus (2014) kirjutab oma uurimustöö “Pilliõppe hetkeseis muusikaõpetuse ainekava rakendamisel Viljandimaa üldhariduskoolide näitel” tulemuste osas samuti sellest, et kuigi õpetajad on ennast koolitanud, on kõige suuremaks probleemiks pillide puudus või siis väike valik. Samuti märgiti ära tundide väikest mahtu, mis ei võimalda õppetegevusi täismahus läbi viia. Uurimuse kokkuvõttena selgus, et pillimängu rakendamine tunniosana on hoogu kogumas ja arenemisjärgus.

K. Lohu (2014) toob oma töö “Kitarriõpetuse rakendamine põhikooli 3. astmes uuendatud riikliku õppekava kohaselt” tulemustes välja, et enamuse õpetajatest näeb kitarriõpetust kui võimalust muusikatunni rikastamiseks ja loovuse arendamiseks, kuid õpetajad kurdavad jätkuvalt pillide vähesuse või puudumise üle ning samuti vajaliku erialase ettevalmistuse puudumise teemal. Sama autor märgib (2016) aasta magistratöös “Loovuse arendamine ja toetamine muusikatunnis ning kitarriõpetuse võimalused selleks”, et muusikaõpetajad püüavad pilliparkide puudumise tõttu olukorda loovalt lahendada ning selleks kasutavad õpilased ja õpetajad oma isiklikke pille või laenavad muusikakoolist.

Kokkuvõtvalt võib eelnevalt läbiviidud uurimuste põhjal öelda, et kõige enam on mõjutanud pilliõppega tegelemist pilliparkide puudumine ja olukord 2011 – 2016 aasta uurimuste põhjal oli läbivalt sarnane ja ilma suurte muutusteta.

2. UURIMUSTÖÖ METOODIKA

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, kuidas 2011. aastal kehtima hakanud uue õppekava kohaselt rakendatakse pillimängu Lõuna- Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides.

2.1 Valim

Lähtudes magistritöö eesmärgist kasutati uurimuses sihipärast valimit, mis tähendab, et uurija ise valis välja uuritavad ja leidis ideaalsed küsitelavad (Rämmer, 2014). Uurimuse seisukohalt oli oluline, et valimisse kuuluksid muusikaõpetajad, kes töötavad Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites. Uuringus osales kokku kuus Lõuna – Eesti riigigümnaasiumis töötavat muusikaõpetajat. Kõik muusikaõpetajad olid nõus uuringus osalema. Tabelis 1 on välja toodud õpetajate taustaandmed. Konfidentsiaalsuse tagamiseks on uuritavate nimed asendatud pseudonüümidega.

Tabel 1. Õpetajate taustaandmed

Pseudonüüm	Erialane tööstaž	Õppeasutus, kus eriala omandati	Omandatud eriala
Adeele	16 aastat	EMTA TÜ Õpetajate Seminar	Koorijuht Muusikaõpetaja
Anete	31 aastat	Tallina Riiklik Konservatoorium	Koorikjuht
Karoline	22 aastat	Kultuuriakadeemia(Kolledž)	Koorijuht – muusikaõpetaja kutse
Teresa	28 aastat	Tallinna Riiklik Konservatoorium	Koorijuht
Susanne	26 aastat	Tallinna Riiklik Konservatoorium Tallinna Pedagoogika Ülikool	Muusikaõpetaja – koorijuht Kukltuuriloo õpetaja kutse
Kirsika	17 aastat	TÜ Õpetajate Seminar	Muusikaõpetaja

2.2 Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, mis võimaldab lisaks eelnevalt koostatud intervjuukavale muuta vajadusel küsimuste järjekorda ning küsida täpsustavaid küsimusi (Lepik et al., 2014). Lisaks teeb see võimalikuks vahendada küsitletava mõtteid, seisukohti, tundeid ja teadmisi (Laherand, 2008). Intervjuu kava koostamisel olid aluseks teoreetilised lähtekohad ja uurimisküsimused. Intervjuukavas (vt lisa 1) oli kokku 23 küsimust, millest kolm küsimust puudutasid taustaandmeid, üheksa õpetajate erialast ettevalmistust ja arvamusi pillimänguga tegelemisest gümnaasiumis ning üksteist küsimust oli pilliparkide olemasolu ja pillimängu rakendamise kohta.

Uurimuse valiidsuse tagamiseks viidi läbi pilootintervjuu ühe gümnaasiumi muusikaõpetajaga, et teha kindlaks uurimisinstrumendi sobivus uurimistöö eesmärgi täitmiseks, mille tulemusena korrigeeriti intervjuukavas olevate küsimuste sõnastust. Näiteks oli mõnes lauses tarvis pilliõpe asendada sõnaga pillimäng.

Intervjuud toimusid kokkuleppel küsitletavatega neile sobival ajal ja kohas. Kõigi intervjuude kestus oli vahemikus 50 - 57 minutit. Intervjuud salvestati arvuti abil, kasutades selleks salvestussüsteemi QuickTime Player. Kõiki õpetajaid teavitati intervjuu salvestamisest.

2.3 Andmete analüüs

Andmete analüüsimiseks kasutati kvalitatiivse induktiivse sisuanalüüsi meetodit, et välja selgitada küsitletavate erinevad arusaamad ja kogemused (Kalmus, Masso & Linno, 2015). Muusikaõpetajate väärtushinnangute põhjal selgitati välja pillimängu rakendamisvõimalused gümnaasiumi muusikatundides.

Andmeanalüüsi esimeses etapis transkribeeriti kõik intervjuud täies mahus sõnasõnalt, selleks, et vältida tõlgendamisel kõrvalekaldumisi. Transkribeerimise kiirus sõltus intervjuueeritavate rääkimise diktsioonist, hääle valjususest ja tempost. Kõikide intervjuude transkribeerimiseks kasutati arvutiprogrammi iTunes, mis võimaldas salvestist korduvalt kuulata ja vajadusel sekundite kaupa tagasi kerida. Ühe 50 minutilise intervjuu

transkribeerimiseks kulus aega viis kuni üheksa tundi. Kõikide intervjuude kogumaht kokku oli 106 lehekülge transkribeeritud teksti.

Teises etapis kodeeriti saadud informatsioon, et märkida ära tähenduslikud üksused. Kodeerimiseks kasutati vaba juurdepääsuga andmetöötluskeskkonda QCMap, kuhu sisestati uurimisküsimused ja laeti üles kuue intervjuu transkribeeritud, mis eelnevalt vormistati Unicode (txt) failideks. Leitud tähenduslikest üksustest loodi iga uurimisküsimuse alla koodid. Saadud koodidest moodustati alakategoriad, mis on toodud näitena tabelis 2.

Tabel 2. Koodidest moodustatud alakategoriad

Koodid	Alakategooria
<ul style="list-style-type: none"> ✓ plaatpille ei ole ✓ meil ei ole vajalikku pilliparki ✓ pillide vähesus ✓ lapsed kasutavad oma pille ✓ suuri koguseid ei osteta ✓ oleks vaja rohkem pille ✓ koolipoolne toetus pillide soetamiseks on olemas ✓ musitseerimiseks vajalikud instrumendid on keldrikorrusel bändiruumis 	Pillide olemasolu

Koodidest moodustus 23 alakategoriat, millest tuletati viis üldkategoriat ning nendest omakorda loodi neli peakategoriat. Näide toodud tabelis 3.

Tabel 3. Alakategoriatest üldkategoriate-ja peakategoriateni

Alakategoriad	Üldkategooria	Peakategooria
<ul style="list-style-type: none"> ✓ õpetaja ei ole pillimänguuskust õppinud, kuid saab hakkama ✓ õpetaja oskab juhendada ✓ vanema põlve õpetajad pole ettevalmistatud ✓ meetodiliselt ei oska ühtegi pilli juhendada ✓ õpetajal on puudud teadmistest ✓ õpetaja peab nägema palju vaeva ✓ varasemalt lõpetanud õpetajatel põhipilliks ainult klaver 	Õpetaja ettevalmistus, aktiivsus, teadmised ja oskused	Pillimängu harrastamist mõjutavad faktorid

Andmeanalüüsi tulemuseks saadi neli peakatagooriat: pillimängu rakendamine Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides, muusikainstrumendid ja nende kasutamissagedus, pillimängu tähtsus gümnaasiumi muusikatundides, pillimängu rakendamist soodustavad ja takistavad tegurid. Tulemuste esitamisel ja kinnistamisel kasutati pea- ja üldkatagooriaid ning intervjueeritavate tsitaate, mida paremaks loetavuseks on keeleliselt toimetatud.

3. UURIMUSTÖÖ TULEMUS JA ANALÜÜS

Magistritöö **eesmärgiks** on välja selgitada, kuidas on 2011. aastal kehtima hakanud uue õppekava kohaselt rakendunud pillimäng Lõuna- Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides. Andmete analüüsist tulenevalt loodi neli peakatgoriat: pillimängu rakendamine Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides, muusikainstrumendid ja nende kasutamissagedus, pillimängu tähtsus gümnaasiumi muusikatundides, pillimängu rakendamist soodustavad ja takistavad tegurid. Esimene ja kolmas peakatgoria jagunesid kaheks üldkatgoriaks, teine, kolmas, neljas katgoria moodustus ühest üldkatgoriast. Peakatgoriate jagunemine üldkatgoriateks toodud näitena tabelis 4.

Tabel 4. Peakatgoriad ja üldkatgoriad

Peakatgoriad	Üldkatgoriad
Pillimängu rakendamine Lõuna_ Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides	Õpetajate kogemused, oskused ja väärtushinnangud
	Õpilaste aktiivsus ja võimalused arendada olemaolevaid oskusi
Muusikainstrumendid ja nende kasutamissagedus	Pillipargi olemasolu ja kasutamisvõimalused
Pillimängu tähtsus Riigigümnaasiumi muusikatundides.	Õpetajate kogemused ja arvamused
	Õpilaste aktiivsus ja oskused
Pillimängu harrastamist soodustavad ja takistavad tegurid.	Pillimängu rakendamist mõjutavad faktorid

Järgnevalt kirjeldatakse tulemusi peakatgoriate kaupa ning tuuakse välja üldkatgoriad ning tulemused kinnistatakse intervjueritavate tsitaatide abil kaldkirjas.

3.1 Pillimängu rakendamine Lõuna - Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides

3.1.1 Õpetajate kogemused, oskused ja väärtushinnangud

Analüüsid intervjuusid ilmnos, et enamus õpetajaid on omandanud koorijuhtimise eriala, kuid mitmete erinevate muusikainstrumentidega seotud kogemusi ja kokkupuuteid on kõigil õpetajatel olnud. Susanne õppis laste muusikakoolis klaverit, mängib akordionit, teab kitarrid duure, õppis aukhuulikuga puhkpille. Teresa mängib kitarril mõnda akordi kitarril. Adeele ei nimetanud ühtegi pilli. Karoline oskab mängida väikekannelt ja parmupilli. Anete on õppinud akordionit, plokkflööti ja orkestri löökpille. Kirsika õppis ise trompetit mängima ja on õppinud veel plokkflööti ning kaks aastat väikekannelt. Kõikide muusikaõpetajate põhipilliks on klaver, mida nad on valmis vajadusel juhendada. Teiste eelnimetatud pillide osas pole õpetajad arvamusel, et nad oskaksid neid õpetada, sest ei tunne vastavate pillide metoodikat, kuid saaksid juhendamiseiga edukalt hakkama ning on seda võimalusel ka teinud. Üks õpetaja on võimalusel gümnaasiumi osas aegajalt väikekannelt ja parmupilli õpetanud. Enamus õpetajaid oskavad küll erinevate instrumentide võtteid, kuid pole leidnud võimalusi nende rakendamiseks.

Ei saa öelda, et ma oskan /.../ ma olen seda õppinud ja mõned teadmised on mul olemas, et hädapärast saaksin juhendada küll (Anete).

Metoodiliselt õpetada ei oska ma ühtegi pilli (Susanne).

Pillimängu juhendamisel kasutavad õpetajad erinevaid meetodeid: ette näitamise, kuulmise järgi, noodist, tahvlile kirjutatud partituur. Vajaliku noodimaterjali on õpetajad koostanud ise. See, et õpilane oskab noodist mängida, on õpilaste puhul väga tähelepanuväärne oskus, sest enamus noodist mängida ei oska. Enamus ajast toimub õpetamine noodi järgi nii, et isegi kui õpilane ei oska, siis teeb ta ringi ümber vastavale noodile ja teab, kus kohas täpselt mängida. Eelnevalt on selgeks tehtud ka rütm ja siis õpilased saavad teatud õige koha peal mängida kõlaplaati ja seal pole midagi keerulist, kui see õpilasele hästi selgeks teha.

Noodi järgi juhendada ma oskan. Ma olen teinud täpselt sellised seaded, et võimalikult palju kõlaplaate saaks korruga koos kõlada, võimalikult palju lapsi koos mängida ja me teeme seda tõesti noodi järgi. Mitte ühehäälselt, vaid oluline just, et mitmehäälselt! Kui on tarvis

laulusaadet, siis ma valmistan ette materjalid /.../ noh, et oleks noot ja et oleks duurid peal, et /.../, saavad neid vajadusel vaadata (Susanne).

Õpetajate kogemused on, et pillimänguga tegelemine kogu klassi ulatuses nõuab palju lisatööd ja aega nii ettevalmistuse kui tegevuste läbiviimise etapis. Hoolimata erinevatest pillimängu rakendamist mittesoodustavatest teguritest ja sellest, et seda tehakse harva, leiavad õpetajad õppekava täitmise eesmärgil mitmeid erinevaid võimalusi ja vahendeid, kuidas koos musitseerida, nii rühmas kui ka individuaalselt.

Mitmel korral mainiti kõlaplaatide kasutamist kui võimalust kaasata musitseerimisse kogu klass. Trummikomplekti, mida saab jagada mitme õpilase vahel kehapilli rütmiõppe eesmärgil, omaloomingulised ülesanded olemasolevate pillidega, õpilaselt – õpilasele õpetamine paarikaupa või väiksemates rühmades, kasutatakse kitarrimängu laulude saateks ja õpilaste olemasolevaid pillimänguoskusi tunni läbiviijatena. Tihti jagatakse üks trummikomplekt kahe kolme õpilase vahel. Õpetaja õpetab igale õpilasele, mida ta tegema peab ehk siis millist partiid keegi mängib. Enamus juhtudel, õpetajate arvamustes, pillimängu, pillide vähesuse tõttu ette ei võeta.

Kõlaplaadi kohver annab võimaluse jagada igale õpilasele kätte muusikainstrument ning kõik saavad olla protsessis osalised. Kuigi seda kasutatakse harva, on see siiski üks võimalus koosmusitseerimiseks. Õpetajate ülesanne on juhendada, kuidas mängida kõlaplaati pulgaga nii, et sealt heli tekiks ja kuidas see kauem kestaks. Samuti püüavad õpetajad midagi alati välja mõelda. Näiteks kasutades pille, mis muusikaklassis olemas on. Üks õpetaja pani tunnis laua peale nii palju pille kui tal parasjagu klassis oli ja palus õpilastel nendega teha lugu. Ülesandel polnud kindlaid reegleid, kuid oli tingimus, et kõik peavad olema töös. Mõnikord antakse õpilastele mingi teema, mis on seotud muusikaajaloo ja sellisel juhul on õpetajad märganud, et tulemused võivad olla väga üllatavad. See on olukord, kus saavad pillimänguoskusi näidata need, kes mõnda muusikainstrumenti juba valdavad ning saavad ka juhendada neid õpilasi, kes pilli üldse mänginud pole.

Eesti rahvalaulu laulmise juures loomulikult rakendasime kandlemängu sinna juurde. Mul oli seal üks tüdruk, keda ma teadsin /.../, kes kannelt oskab mängida. Me laulsime seda laulu tema kandle saatel. Ja ta oskab ka torupilli mängida. Ta lihtsalt on iseseisvalt suur pärimusmuusikahuviline ja andis torupillitunni. Mina palusin, et vii sina läbi see tund, kus

me tahame torupilliga tutvuda /.../, miks ma peaks seda ise tegema, kui mul on selles klassis olemas torupillimängija (Karoline).

Õpetajate kogemused ja väärtushinnangud seoses pillimängu rakendamisega tunnis on väga erinevad. Õpetajad on arvamusel, et gümnaasiumiõpilasel peab olema võimalus ise valida, kas ta seda tahab teha või mitte. Iga õpetaja peab arvestama õpilaste tahtmiste-, individuaalsuse- ja varasemate kogemuste- ning oskustega. Tunnis tehtavad tegevused peavad olema kõigile ühtemoodi läbitavad. Samas peab õpetaja vahet tegema algklassil, kellel saab huvi tekitada ja gümnaasiumiõpilastel, kes võibolla pole pillimängust enam huvitatud. Võibolla on käinud õpilane isegi muusikakoolis, kuid kui ta on juba suur inimene, siis peaks andma noorele valida, kas ta soovib pilli mängida või mitte. Esimeste duuride õppimine on õpilastele uus ja huvitav tegevus, kuid loobutakse tihti kohe, kui saadakse aru, et tarvis on ka harjutada ning õpetatajatele on jäänud tunne, et tänapäeva lapsed ei taha pingutada ja seda mitte ainult pillimängu osas, vaid ükskõik millise teema või tegevuse puhul.

Ma ei saa temalt nõuda gümnaasiumiosas, et ta oskab pilli mängida samal tasemel kui see keegi teine, kes on tulnud teisest koolist teistsuguse õpetaja alt ja siis veel kolmas liik, kes on õppinud muusikakoolis ja nad on mul siis kõik üheskoos. Kuidas seda siis rakendada nende kolme oskusega? Minu gümnaasiumi õpetaja roll /.../, ma olen arvanud, on kõige rohkem see, et pakkuda tunde ja tegevusi, mis oleksid kõigile ühtemoodi läbitavad ja ei põhineks nii-öelda varasematele kogemustele ja oskustele. See on trikk (Karoline).

Õpetajad on arvamusel ja veendunud, et pillimäng tunnitegevusena on ülivajalik ja õpilastele meeldib seda teha. See on tegevus, mis peaks õpilastele andma positiivse emotsiooni ja seda tehes peaks seda ka nautima, kuid selleks peab gümnaasiumiõpilane olema omandanud pillimänguvõtted juba põhikoolist või on need saadud mõnel muul viisil. Näiteks, iseseisvalt õppides või muusikakooli õpingute käigus. Tundides kasutatakse palju nende õpilaste pillimängu oskusi, kes on juba küllalt palju pilli õppinud, mis aga ei tähenda, et nad seda rõõmuga teeksid.

Leidub ka neid, kes on mõnda muusikainstrumenti varem õppinud, kuid pole nõus tunnis teistele mängima. Seda pole ka seatud eesmärgiks, et kõik oskaksid ja peaksid muusikat tegema ja seda veel ka nautima. Õpetajad selgitasid, et nad mängivad küll olemasolevaid

muusikainstrumente, kuid mitte igas tunnis, vaid aeg – ajalt. Õpilastel peab olema siiski olemas eelnevalt huvi selle vastu ja ka oskused. Põhikooli riiklik õppekava ütleb, et gümnaasiumis ei pea pillimängu enam õppima, vaid seal peavad õpilased seda rakendama, kuid põhikoolist ei tule õpilasi, kes oleksid neid õppekava kohaselt õppinud.

Selleks, et pille praegu tunnis kasutada, peab olema mingi pillimänguoskus nendel õpilastel juba olemas, et saaksin tekitada sellise olukorra, kus ma annan ülesandeid. Sina mängi niimoodi seda pilli ja sina mängi niimodi. Need asjad peavad kokku sobima /.../. Me peame saama mingisugust saadet kasutada ja mingit lugu mängida, aga ma ei saa õpetada seda pilli mängima. Mõnes klassis ei ole mul mitte kedagi, peale ise enda. Seal nad ainult laulavad ja mina mängin klaverit (Anete).

Õpetajad kasutavad võimaluse korral tundide ilmestamiseks ja pillimängu õpilastele lähemale toomiseks mõnikord ka professionaalide abi, kes ise mõnda pilli (enamasti bändi instrumentarium) väga hästi valdavad ja teavad selle instrumendi kõiki kasutamisevõimalusi. Näiteks on ühes koolis IT – õpetaja, kes oskab mängida löökpille ning see annab võimaluse tekitada olukordi, kus pille tutvustab professionaal. Õpilased saavad sealjuures ka ise mängida ja samas teada selle pilli kõiki kasutusvõimalusi. Ollakse arvamusel, et õpetaja, kes ise teemat ei valda, ei saa sellest ka vaimustunult rääkida. Näidetena toodi ka internetikeskkond YouTube, kust on võimalik õppida erinevate pillide võtteid, mida on keeruline rakendada kogu klassiga, kuid sobib ideaalselt individuaalõppeks.

Neid inimesi, kes võiksid mingisugust valikkursust või koolitust terve nädal aega teha, on ikkagi piiratud arv. See tähendab seda, et kool peab panustama lisaressurssidele. Samas kui ma mõtlen selle peale, millised tehnilised võimalused on praegu üldse /.../, siis kasvõi nende Youtube'i videode kaudu saab pillivõtteid omandada. Neile meeldib seda teha hoopis Youtube'i näol. Seal on nii palju selliseid õpetavaid videosid ja nad saavad sellega ideaalselt hakkama. Kõik koos korraga ühte videot vaadatama panna ja siis selle järgi koos mängima õppida, see pole võimalik (Kirsika).

3.1.2 Õpilaste aktiivsus ja võimalused rakendada olemasolevaid oskusi

Tulemustest selgus, et õpilaste varasem kokkupuude pillidega ei eelda alati seda, et õpilastel on olemas soov ja tahtmine seda tunnis teha, kuigi nad seda oskavad. Pillimänguga tegelemine nii tunnisisesel ajal kui ka tunnivälisel ajal oleneb paljuski õpilaste aktiivsusest. On õpilasi, kes ise tahavad pilli mängida, neid, kes algul vaikselt kuulavad ja tunni lõpus juba väga hea meelega kaasa teevad. Enamjaolt toimub pillimängu harrastamine õpetaja initsiatiivil. Muusikakoolis korraliku ettevalmistuse saanud õpilased ütlevad tihti, et ma ei taha mängida. Õpilaste aktiivsus sõltub klassist, mõned õpilased on ise väga aktiivsed ja tahavad koguaeg midagi mängida, teisi peab jällegi koguaeg julgustama. Näiteks bändi tehes on juhtunud, et õpilaste isiksused omavahel kuidagi ei klapi ning nende soov pilli mängida vaibub või kaob üldse ja alati ei saa ka õpetaja neid põhjuseid teada.

Et see kindlasti sõltub ka inimloomusest. Ma ei saa olla tema peale pahane, kui ta ei taha selle elektripilliga mängida ja talle meeldivad naturaalpillid. Minu arust on see väga tore. Ma ei saa ka pahaks panna seda, kui inimene ei austa, ei väärtusta naturaalpilli, aga ta tahab väga mässata elektroonikaga (Kirsika).

Et avardada õpilaste musitseerimisvõimalusi nii individuaalselt kui ka erinevates pillikoosseisudes on mitmetes gümnaasiumites sisse viidud valik- ja vabaainete süsteem. Vabaainetunnid toimuvad peale tunde ning valikained on õppekava kohaselt suunast lähtuvad. Vabaaine valik annab pillimänguhuvilistele õpilastele võimaluse praktiliseks musitseerimiseks ning hoogustab seeläbi pillimängu veelgi enam. Ühe õpetaja sõnul annab valikainete süsteem väga hea võimaluse tegeleda nendega, kes tõesti tahavad mängida pilli, mitmehäälselt laulda ja ansambleid teha. Kolm korda aastas saavad õpilased teha valikaine nädala ja valida endale ise aine, mida nad õpivad nädal aega järjest. Selle valiku teevad nad ära sügisel ning valikainenädalad on need, kus õpilased saavad tõesti musitseerida, kasutada oma andeid ning selle tulemusena sünnivad ka alati toredad kontserdid.

Ja ma olen juttu kirja pannud, et kui sul on mingi pill kodus, võta see kaasa, noh teeme siis midagi ja kui ei ole, ei juhtu ka mitte midagi (Teresa).

Mitmel korral oli ka ära märgitud võimalust, vabaainena valida bänd, mis vanasti oli ringide nimetuse all. Bändi tegevust ei korralda alati õpetaja, vaid leidub tublisid ja aktiivseid õpilasi, kes koos omal algatusel seda tunnivälisel ajal teevad. Gümnaasiumis moodustatakse õpetaja initsiatiivil ka saatebände, rahvapilliansambleid ning selle tarbeks tehakse eelnevalt taustauuring ning otsitakse üles õpilased, kes varasemalt pillimänguga rohkem on tegelenud. Ühe võimalusena märgiti ära ka koostöö Viljandi Kultuuriakadeemia- ja Soome kooli õpilastega. See näeb välja nii, et Eesti ja Soome kooli saatebändid või instrumentalistid teevad ühe osa kontserdist ja lauljad teise osa kontserdist ning lõppeesmärk on teha ühine aastakontsert nii Eestis kui ka Soomes.

Ühes koolis tehakse koostööd ka Tartu Puhpilliorkestriga, kuhu kaasatakse kõik need õpialsed, kes oskavad mõnda puhkpilli juba mängida. Õpilastel on võimalik oma olemasolevaid puhkpillioskusi rakendada ning koos musitseerida ka koolisiseses puhkpilliorkestris. Ühes koolis valmib mõne kursuse lõpuks muusikal, kus osalevad lauljad, näitlejad ja bänd, kus mängivad need, kes muusikakoolis mõnda pilli juba õppinud on. Muusikalis osalemine on vabatahtlik. Näiteks trumme mängis tüdruk, kes oli muusikakoolis tegelikult õppinud klaverit ja viiulit, kitarr ja basskitarr mängisid viiuldajad, klaverit mängisid kaks inimest korraga. Alati on kaasatud võimalikult palju õpilasi, kuid see tegevus on tunniväliline ja ei puuduta üldse muusikatunde. Viies riigigümnaasiumis on võimalus kõigil huvilistel käia koos musitseerimas tunnivälisel ajal. Tihti õpilased otsustavadki omavahel, et võiks koos midagi teha ning see on tegevus mida nad ka naudivad. Selleks, et täita riiklikku õppekava mingilgi määral on enamus koolide pillimängu rakendamine viidud vabaainete alla.

Jah, aga üldiselt on niimoodi, et õpilased on ise piisavalt pädevad. Kui nad juba tegelevad bändiga, siis see bänd ei tule kokku mitte algajatest, vaid nendest, kes kuskil on juba midagi teinud ja kokku tulevad need, kellel endal on selle vastu huvi. Vot (Adeele).

3.2 Muusikainstrumendid ja nende kasutamissagedus

3.2.1 Pillipargi olemasolu ja kasutamisvõimalused

Intervjuudest selgus, et pillipargid enamus Lõuna – Eesti Riigigümnaasiumite muusikaklassides ei ole sellised, mis vastaks õppekavas ära toodud õppesisu kirjeldusele.

Kõikides muusikaklassides on digiklaverid ning ühes koolis veel ka digiklaveripaneel. Naturaalkitarre kolmes gümnaasiumi muusikaklassis kohapeal kasutamiseks 2 - 4, kolmes gümnaasiumis üks cajon (ühes koolis kinkisid selle pilli õpetajale tema õpilased), kahes koolis kõlaplaatide kohver, ühes koolis kastanjetid, ühes koolis 8 parmupilli. Ühes gümnaasiumis kolm djembet, kontrabass, tamburiin, väiksemaid muid rütmipille. Kahes gümnaasiumis on muusikaklassis olemas kolm kuni neli väikekannelt ja bändimuusika harrastamiseks vajalikud instrumendid: soolokitarr, basskitarr, trummikomplekt, mida mõlema kooli tunnitegevustes vastvalt vajadusele, tunni eesmärkidele, teemale, laulude saateks, omaloomingulistes ülesannetes ja rühmatöödes ka kasutatakse.

Muusikaajaloo illustreerimiseks pillimängu kasutamist ei mainitud mitte ühelgi korral. Pillimängu kasutamine tundides on väga juhuslik ja saavad mängida need, kes on juba väga head mängijad. Laulud peavad olema lihtsad ja kergesti mängitavad. Igal õpperühmal on 35 tundi ja enamus õpetajate sõnul õnnestub pillimänguga tegeleda tunnisiseselt vaid paaris tunnis. See kõik sõltub aastast, klassist, teemast ja pillidest, mida kohapeal kasutada võimalik on. Üks õpetaja ei kasuta tunnis ühtegi muusikainstrumenti.

Suhteliselt harva, /.../ pigem siis kursuse lõpus, /.../ see kuidagi nagu noh, ei saa öelda, et on välja kujunenud, aga /.../ jah, jälle hooti, noh, jõuluajal mängivad kõik kõlaplaate, kursuse lõpus saavad kõik laulda ja loomulikult kui me midagi laulame siis on ikkagi bänd taga, et ma valin sellised lood ja igas klassis on ju neid, kes oskavad ja saavad mängida, kuid ka see on suhteliselt harva (Susanne).

Uurimise käigus ja intervjuudest selgus, et enamus pille, mida muusikatundides kasutatakse on õpetajate või õpilaste isiklik vara. Igas koolis on olukord väga erinev. Enamustes Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikaklassides puudub vajalik pillipark pillimängu rakendamiseks. Et muusikatunde mitmekesistada ning täita mingil määral riigi poolt kehtestatud õppekava nõudeid on vajadusel muusikainstrumente laenatud mujalt. *Nad ongi kasutanud just neid pille, mida nad on ise õppinud /.../ muusikakoolis ja siis kooli kaasa toonud, et seda nad on küll teinud ja et toetada nende rühmatöid siis ma olen ikka mõne pilli põhikoolist laenanud ja viinud gümnaasiumisse (Kirsika).*

Mõnes riigigümnaasiumis on ka loodud eraldi bändiruum, kus on olemas kõik vajalikud muusikainstrumendid pillimängu harrastamiseks, kust vajadusel saab õpetaja neid tuua

muusikaklassi kasutamiseks ja mõnes koolis on bändikomplekt üles seatud aulasse, kus õpilased peale tunde saavad koos musitseerida. Ühes koolis bändimuusikakomplekt puudub täielikult.

3.3 Pillimängu tähtsus Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides

3.3.1 Õpetajate kogemused ja arvamused

Enamus intervjueeritavatest olid arvamusel, et pillimäng muusikatunni osana on tähtis, normaalne ja ülivajalik tegevus ning võimaluste korral tuleks seda igal juhul teha. Pillimänguga tegelemiseks peavad õpilased omama kuulamis- ja keskendumisostkust. Pillimäng muusikatunnis nii individuaalselt kui ka koosmusitseerides, toob õpilastes esile positiivseid emotsioone, aitab tunnis olla aktiivne osaleja, õpetab kannatlikkust, järjepidevust, annab juurde enesekindlust, kasvatab esinemisjulgust ning arendab käelist tegevust. Musitseerimisest rõõmu tundmiseks peab nii õpilane kui ka õpetaja palju pingutama ja harjutama ning see peab olema järjekindel, huvitav, süsteemne tegevus juba põhikoolist alates.

Mõnes klassis on 4-5 kitarrimängijat ja õpetajate arvates on see loomulikult normaalne tegevus, kui tunnis kaasa mängitakse. Selgus ka, et tihti selliseid tunde pole, aga kui on, siis on need väga head tunnid ja meeldivad kõigile. Kuigi pillimäng on enamus õpetajate arvates tähtis, siis ühe õpetaja kogemuste ja arvamuse põhjal võiks seda teha vaid korra aastas, mitte rohkem ja seega ei näe ta sellel üldse mõtet. Karoline on arvamusel, et pillimänguga tegelemine peab olema süsteemne lähenemine. See, et hakatakse pilli õpetama 7, 8, või 9 klassis, ei tähenda veel seda, et õpilane on võimeline mängima pilli gümnaasiumis.

Ollakse arvamusel, et kõik muusikaõpetajad ju tegelikult teavad, et praktiline tegevus annab alati paremaid tulemusi. Õpilane, kes saab midagi teha läbi praktiliselt, tunneb sellest õnnestumise korral suurt rõõmu. Ükskõik mis viisil pillimänguga tegelemine annab emotsionaalselt õpilasele hea tagasiside. Helidega tegelemine ja millegi loomine ehk osalemine loomeprotsessis, annab samuti hea tunde. Kirsika arvab, et laste maailma tulek toimub käte abil, käed on need, mis meid siin ilmas vastu võtavad ja sellepärast on ka laste kujunemine seotud väga palju käeliste tegevustega. Pole lihtne teha pillimäng igale ühele emotsionaalselt sobivaks ja huvitavaks. Õpetaja võtab seeläbi endale suure vastutuse.

Pillimäng peab olema kõikidele huvitav ja see ei tohi tähendada seda, et õpilane lihtsalt istub ja vaatab kuidas keegi teine mängib.

Mõne õpetaja arvates ei ole pillimänguga tegelemine ilmtingimata vajalik, sest kõik ei pea pilli oskama mängida. Vähesel määral rühmatunnina musitseerimine ei teeni eesmärki. Oldi arvamusel, et oleks tore kui 15 minutit tunnist saaks teha kvaliteetset pillimängu ja kui kõik õpilased oskaksid mängida mõnda instrumenti, kuid see ei aita kasvatada head ja teadlikku kontsertkuulajat. Ühe õpetaja arvates ei sobi pillimäng ja tänapäeva kärsitu laps omavahel kokku ning gümnaasiumis on normaalne kui õpilane ei taha ja ei oska pilli mängida. Pillimehi on ikka peetud erilisteks ja nüüd äkki püüdleme selle poole, et kõik peaksid oskama mängida mõnda muusikainstrumenti. Pillimäng pole õpetajate arvates nii oluline kui laulmine.

Pillimäng nõuab siiski palju harjutamist ja oskused ei tule ruttu. Väikese aja ja harjutamisega pole lootustki headele tulemustele ja pigem võib negatiivse emotsiooni korral pillimängu vastu huvi üldse kaduda. Mitmed on ühisel arvamusel ja nõustuksid sellega, et pillimäng, tunnisese tegevusena, ei peaks olema niivõrd praktiline tegevus, kuivõrd õpilastes huvi tekitamine ja jääma pigem erinavaid instrumente ja nende mänguvõtteid tutvustavale tasandile. Õppekavas võiks olla pillimängu osa ära toodud jpigem huvi tekitamisena. *Et näed vot selline pill, tuua õpilasele seda lähemale, näidata, et sellised võimalused on olemas ja et professionaalid mängivad nii ning algajad mängivad teisiti. Tutvsutama kindlasti peaks (Kirsika).*

Kaks õpetajat on arvamusel, et see, kes tahab pilli mängida teeb seda nii või teisiti ja leiab selleks soovi korral ka võimaluse. Õpetaja rolliks on pigem õpilasi juhendada, viia omavahel kokku muusikahuvilised inimesed ja näidata neile kätte õiged teeotsad. *Tuleb huvi tekitada ja siis suunata need inimesed muusikakooli vastavat pilli õppima, aga ma /.../, ma ei tea, et keegi on saanud väga tubliks pillimeheks sellesama tegevusega, mida ta siis tundides, ütleme viie-kuue aastaga harjutanud on. Kas ta sellega on saanud väga heaks pillimeheks? Vaevalt, see tähendab ikkagi lisaharjutamist ja tegemist /.../, et ma leian, et see kõige tähtsam funktsioon on ikkagi see, et tekitada huvi muusika vastu. Ja ma arvan, et see ongi see õpetaja põhiroll, et ta ise ei pea oskama tohutult palju õpetada, aga ta peab oskama ikkagi anda suunasid erinevate pillide juures. Õpilastele tuleb anda võimalus ise õppida mõni pillisoolo,*

kas siis noodi järgi või kuulmise järgi. Tänapäeval neid vahendeid on lihtsalt nii palju (Susanne).

Enamus õpetajad on arvamusel, et muusikaõpetuse eesmärk on siiski hea kontsertkuulaja kasvatmine ja kui õpilane satubki kunagi ooperisaali, siis peab ta sellest ooperist aru saama, sellest midagi teadma, seda oskama väärtustada. Pilliõpe seda kuidagi ei toeta ja selleni jõutakse õpetajate sõnul hoopis teiste lahenduste kaudu. Sellest rääkides, seda kuulates, selle üle arutledes ja noort inimest mõtlema pannes.

3.3.2 Õpilaste aktiivsus ja oskused

Õpetajata sõnul on pillimäng õpilastele meeldiv tegevus, kui ta seda hästi oskab. Leidub ka neid, kes oskavad, kuid ei taha üldse mängida ning mitte mingil viisil kaasa musitseerida. Kõigist intervjuudest tuli välja, et pillimänguga tunnis tegelevad muusikakooli õpilased, kes omavad piisavalt oskusi. Kogu musitseerimisprotsess on seotud suurel määral ka õpilaste aktiivsusega. Leidub neid, kes on valmis koguaeg pilli mängima, kui selleks võimalus tekib.

Samas on neid, kes algul on tagasihoidlikud, ei julge pilli kätte võtta, kuid praktilise tegevuse käigus, hiljem sellest väga innustuvad. Õpetajate sõnul on õpilasi, kes lihtsalt ei tahagi pilli mängida, sest see ei kuulu tema huvialade hulka ja tema peale ei saa olla sellepärast pahane, vaid sellega peab lihtsalt arvestama. Selgus, et kontingent, keda tuleb õpetada, on väga erinev ning õpetaja peab arvestama, et igaüks neist on omaette individ. Õpilaste aktiivsus on seotud ka õpetaja aktiivsusega.

Nii mõnigi õpetajatest leiab, et gümnaasiumiastmes on inimeste huvialad ja hovid välja kujunenud *ja on ikkagi palju inimesi, kes ei taha (Susanne)*. Samas on palju õpilasi, kes ise tahaksid väga pilli mängida, kuid lihtsalt ei julge seda teha. Samas on ka neid vahepealseid õpilasi, kes on valmis mängima igal ajal, kui selleks tarvidust on. Alati ei sõltu kõik õpilastest, vaid oluline roll on ka õpetajal, kes samuti peab oskama kohaneda kõigi olukordadega. Näiteks mõnel päeval pole õpilastel kõige parem tuju, teema pole kõitev ja siis tuleb tunni käiku muuta vastavalt õpilaste aktiivsusele. Teinekord on jälle selline klass, kes tahaksid koguaeg laulda ja pilli mängida.

On ka õpilasi, kes tunni alguses ütlevad: *”Ma ei taha, aga noh kuulame!” Istuvad vaikselt, kaks kätt pingi peal, mina räägin, et täna on siis selline tund. Tunni lõpus nad juba väga suure rõõmuga tahakids ühte, teist ja kolmandat pilli mängida (Adeele). Õpilased pole kõik ühesugused. Nad on nii erinevad, et seda tegevust võiks olla ja pillimängu võiks soosida, aga kuidas seda teha, on päris keeruline (Anete)?*

3.4 Pillimängu harrastamist soodustavad ja takistavad tegurid.

3.4.1 Pillimänguga tegelemist mõjutavad faktorid

Intervjueeritavate sõnul ei näinud varasem õppekava õpetajate õpetamisel ette erinevate pillide mänguoskuste omandamist ja gümnaasiumi muusikaõpetajatel puudub pillimängualane ettevalmistus, et praktiseerida pillimängu muusikatundides. Õpetajatel puuduvad vastavad kogemused, oskused ja teadmised pillimängu õpetamiseks, kuid nad on valmis õpilasi juhendama ja saavad sellega vajadusel hakkama. Enamus väitsid, et ei oska ja pole kindlad kas meetoodiliselt ikka ollakse ”õigel teel”, sest pole õppinud vastavat meetoodikat ühegi pilli kohta. Enamus õpetajate põhierialaks on koorijuhtimine ja põhipilliks klaver. Iseseisvalt on õpetajad ennast täiendanud ja õppinud juurde erinevate pillide põhitõdesid ja mänguvõtteid, mida nad vajadusel on ka valmis juhendama. Näiteks parmupill, väikekannel, kitarril mõned duudid, flööt.

Ei saa öelda, et ma oskan, ma olen seda õppinud ja noh, need teadmised on häda pärast, et saab midagi teha (Anete).

Õpetajad olid arvamusel, et lihtsalt õpetaja aktiivsusest ja olemasolevatest oskustest ei piisa. Puuduvad vastavasisulised koolitused, täiendõpped ja meetoodilised materjalid gümnaasiumis õpetavatele muusikaõpetajatele. Intervjuude käigus selgus, et pole tehtud ühtegi koolitust, mis aitaks gümnaasiumi muusikaõpetajat selles osas, kuidas praktiseerida aktiivset musitseerimist klassiga, kus õpib 36 õpilast. Kogu klassitäis gümnaasiumiõpilasi on tulnud kokku erinevatest koolidest ning kõik omavad väga erinevat ettevalmistust pillimängu osas. Õpetajate arvates on ülim aeg, et tekiks gümnaasiumiõpetajatele vastavad koolitused. *Ja neid ei ole tekkinud, ei EMTA ega ükski teine üksus ei paku sellist koolitust, mida gümnaasiumiõpetaja vajaks (Karoline).*

Ma tunnen koolitustest puudust. Aga sellega on keeruline, kuna minu töökoormus on äärmiselt suur ja need koolitused ei ole sobinud siiani minu töögraafikuga (Susanne).

Õpetajate sõnul läheb veel aega kuus kuni seitse aastat, enne, kui põhikoolist tulevad õpilased, kes on juba pillimänguvõtteid mingil määral omandanud või kandle-, plokkflöödi- ja kitarriga tutvust teinud, kuid kui pilliparkide olukord ei parane, siis pole neid õpilasi kuskilt oodata. Üks õpetaja ei tea näiteks ühtegi õpilast, kes oleks siamaani põhikoolis kannelt õppinud. Mitme õpetaja arvates seisnevad "käärid" selles, et tihti tulevad õpilased "tundmatust põhikoolis", kus teda õpetas hoopis teine õpetaja ja gümnaasiumisse tülles, peab ta kohanema jälle uue õpetajaga.

Õpetaja saab ananüümse kontingendi õpilasi, kes kõik on väga erinevad isiksused ning, kuidas panna musitseerima rühm õpilasi, kes on võõrad nii õpetajale kui ka üksteisele. Igal aastal on õppekavas ette nähtud pillimäng. Ette on nähtud kolmkümnend tundi õppetööd ja sinna juurde viis tundi arvestusteks. Küsimus on selles, et kuidas kolmekümne tunniga saada teada, mida keegi juba mängida oskab. Tihti õpetajad ei saagi seda teada, sest see aeg kulub muusikaajaloo õpetamisele ja tulemuste hindamisele.

Tähtsustatakse laulukultuuri säilitamist ja muusikaajaloo õppimist. *Ma arvan, et see muusikaajaloo osa on tegelikult üsna tähtis, iseasi, kui põhjalikult ja kui teoreetiline see peab olema, aga nad võiksid ilmaelust üht-teist teada (Anete).* Teine õpetaja oli jällegi arvamusel, et tema ise polegi päris muusikaõpetaja, vaid on õpetaja, kes oskab edasi anda palju vajalikke teadmisi ja see ongi kõige tähtsam.

Pillimäng on ka mitme õpetaja arvates võibolla hoopis lahendus väikesearvulistele klassidele, sest väikese koguse muusikainstrumente suudab iga kool endale aegamööda soetada. *Et, kui me koori ei saa, siis me saame pillimuusikaga väikestes koolides tegeleda ja viis kannelt suudab väike kool endale lõpuks hankida ja see on suurepärase (Susanne).*

Kolme õpetaja puhul kerkis esile ka mure mitmehäälse laulukultuuri kadumise pärast, kuid ülejäänud kolm õpetajat selle pärast muret ei tundnud ja selgitasid, et kuna neil on suurearvulised koorid juba mitmeid aastaid, siis pole nad ka sellele kunagi mõelnud ja tähelepanu pööranud. Ühe õpetaja arvamus oli, et pillimänguga tegelemine võib mitmehäälsele laulmisele avaldada siiski tugevat mõju ja sootuks kaduda ning seega pole

varsti enam noorte seas koore, kes laulupeole tahaksid minna. Koorid on meil olnud koguaeg tähtsal kohal ja laulmisega on tegeletud koguaeg, kuid pillimäng on lisandunud meile alles nüüd. Õpetaja tundis muret, et kas pillimäng suudab võistelda meie olemasoleva laulukultuuriga ning kuidas hoida laulupeo traditsiooni säilimist?

Intervjueeritavate arvamused tunnitegevuste läbiviimise osas olid, et kõike võrdsel tasemel osata ja kõiki tegevusi korraka tunnis läbi viia ning kõike kõigile õpetada pole võimalik. Iga õpetaja teeb seda, mida ta kõige paremini oskab. Üks õpetaja on kindel, et saaks pillimänguga seotud tegevuste juhendamisega edukalt hakkama ning leiaks ka kooli poolse toetuse pillide soetamiseks, kuid pole sellega vaeva näinud ja endale veel selgeks teinud, mida ta täpselt tahab õpilastega teha ja kuhu jõuda, milliseid pille ikkagi nendega mängida ja milliseid oleks vaja soetada. Kahe kooli muusikaõpetaja arvates on tunnisiseselt võimalik kõike teha, kui õpetaja ise oskab olla loov.

Pillimängu harrastamine sõltub ka klasside suurest, mugavusest ja pillide hoiustamise võimalustest. Mitmes Lõuna – Eesti riigigümnaasiumis on muusikklassid väikesed, halva plaaniga ning ei leidu piisvalt ruumi pillide hoiustamiseks. Kahes muusikaklassis on piisavalt ruumi erinevate muusikainstrumentide paigutamiseks. Mainiti ära ka müra, mis väikses klassiruumis pillimängu harrastamise tulemusena tekib. Arvati ka, et klassikomplektitait erinevaid pille pole keegi nõus ostma. Mitmel korral mainiti ka häid töötingimusi, suure klassi kasutusvõimalust, pillide olemasolu ja toetavat kollektiivi ning koolijuhti. Näiteks ühes koolis palus õpetaja soetada koolile kontrabassi ja kool seda ka tegi.

Õppematerjale on õpetajate arvates vähe või puuduvad üldse. Õpetajad peavad vajalikud noodid ise koostama ning transponeerima laule, mis originaalhelistikes õpilastele laulmiseks liiga kõrgeks osutuvad. Ka noodimaterjal ja erinevad seaded koosmusitsemiseks, olemasolevate pillidega, koostavad õpetajad ise ja see on niigi suure töökoormuse juures aeganõudev tegevus. Märgiti ära, et tuli aeg, kui ebapiisava ettevalmistusega õpetajatel tuli hakata pillimängu mingil määral koolides rakendama, siis enamus seda ette ei võtnud. Enamus õpetajaid pole leidnud siiani aega, rahalisi võimalusi, vastavaid kursusi ning tahet ja soovi ennast edasi täiendada ja intervjuudest tuli välja siiski probleem, et...*meil, gümnaasiumiõpetajatel puuduvad vastavad materjalid (Adeele) ja töökoormus on pillimänguga seotud õppeprotsessi ettevalmistamiseks liiga suur (Anete).*

Üks õpetaja selgitas, et ta on korduvalt teinud ettepanekuid korraldada koolitusi gümnaasiumiõpetajatele. Vastanud erinevatele küsimustikele, et millist koolitust vaja on ja täitnud muid ankeete, kuid siiani pole selles vallas midagi ette võetud ja koolitused gümnaasiumiõpetajatele tegelikult pole. Kõik koolitused on siiani olnud põhikooli suunaga ja põhikoolis töötavale muusikaõpetajale. Gümnaasiumis töötav muusikaõpetaja ise ei pea oskama õpilastele õpetada pillimänguvõtteid, vaid peab oskama pillimänguga soetud tegevusi juhendada ja vastavasisulised koolitused, kuidas seda teha puuduvad. On tekkinud suur vajadus õppematerjalide ja koolituste järele, et kuidas ikkagi õpilaste olemasolevate pillimänguoskuste baasil teha kogu klassile sobivaid seadeid ning kuidas seda siis kogu klassiga ka rakendada.

Õpetajad märkisid ära, et pillipark võiks olla täiendatud nii kitarride, erinevate rütmipillide, kannelde kui ka flöötide osas, sest need on pillid, mida saaks, võiks ja peaks kasutama muusikatundide rikastamiseks. Suurt puudust tuntakse ka Orffi – instrumentariumist, mis aitaks tunnitegevusi mitmekesisemaks muuta ja pillimänguga tunnisiseselt rohkem tegeleda.

Üks õpetaja mainis, et leida tasakaalu keskendumise, vaikuse ja pillimängu vahel on raske. Gümnaasiumi õpilaste arv pole piiratud ja kuidas mängida pilli klassiga, kus on kokku 36 õpilast. Selleks peavad õpetajal olema teadmised, mida hetkel pole. Suures rühmas õpetades on probleeme laste erinevate tasemetega ja pillimänguoskustega ja alati pole õpilaste aktiivsus selline, mis soosiks pillimänguga tegelemist ja sellest rõõmu tundmist. Õpilastel on väga erinev ettevalmistus, sest põlvkond, kes omab eeldatavaid oskusi, alles on gümnaasiumi poole teel. *Ehk siis ütleme niimoodi, et kui kaks tuhat kaksteist hakkas see esimene seltskond õpetajaid õppima, kuidas lastele pilli õpetada, siis nende õpetuse järgsed lapsed ei ole veel isegi põhikooli teises pooles (Karoline).*

4. ARUTELU

Gümnaasimi ja põhikooli riiklik õppekava võeti vastu 2011 aastal. Selle aja jooksul on tehtud mitmeid uuringuid pilliõppe rakendamiseks. Käesolev magistritöö uurib, kas ja kuidas rakendatakse pillimängu Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites, mis loodi riigi poolt. Selleks võrreldakse antud uurimuse tulemusi eelnevalt tehtud uurimustööde tulemustega (Käo, 2013; Dreimann, 2013; Hellamaa, 2014; Lohu, 2014; Lohu, 2016; Õmblus, 2014). Uurimuse käigus selgus tõsiasi, et nii varasemalt läbiviidud uuringute kui ka käesoleva uuringu tulemusi arvestades, saab järeldada, et jätkuvalt on kehv olukord pilliparkide osas. **Nii kaua kui ei leita koolipidajate poolt rahastust, siis pole loota ka tulevikus, et gümnaasiumitesse kunagi üldse jõuavad õpilased, kes oleksid põhikoolis saanud õppekava kohaselt pilliõpet, et neid oskusi gümnaasiumis rakendada.**

K. Käo oma (2013) uurimuses tõi välja, et võibolla on põhjuseks õpetajate vähene informeeritus pilliparkide soetamise osas. Ekslikult võidi arvata, et kuna õppekava kehtestas riik ja riigigümnaasiumid lõi riik, siis justkui peaks ka rahastus tulema riigi poolt, mida mainisid ka käesolevas uuringus osalenud õpetajad, kuid tegelikult on pillide soetamine hoopis koolipidajate ehk omavalitsuste ülesanne. Õppekava näeb ette nii põhikooli kui ka riigigümnaasiumi õppekava ühe osana pilliõpet/pillimängu rakendamist. Riigigümnaasiumite kvaliteedikokkuleppe (2014) kohaselt, on koolis olev vara kaasaegne ning vastab gümnaasiumi vajadustele.

Käesolevast uuringust selgus, et kõik klassid pole piisavalt suured. Seda nii pillide hoiustamise kui ka erinevate muusikaliste tegevuste läbi viimiseks, kaasaarvatud pillimängu rakendamine. Materiaal-tehnilisele varustatusele pöörab tähelepanu ka M. Muldma, kes ütleb, et õppekava saab edukalt rakendada vaid siis, kui muusikatunnid toimuvad, selleks spetsiaalselt sisustatud muusikaklassis, kus oleks võimalik luua töörühmi ja võimalusel ka liikuda (Kikas, 2010, lk 361). Toetav õpikeskkond on tänapäeva õpilastele väga oluline (Puštšenko, 2014), millest järeldub, et **pillimängu rakendamiseks kogu klassiga on vaja piisavalt ruumi.**

Gümnaasiumi riiklik õppekava (2011) ütleb, et pööratakse tähelepanu õpilaste individuaalsete võimete ja oskuste arendamisele ja rakendamisele, isikupärase mõtlemise süvendamisele ning õpilaste sotsiaalsete oskuste rakendamisele muusikalistes tegevustes, kasutades mitmekesiseid õppevorme ja –meetodeid. Rakendatakse **põhikoolis** õpitud pillimänguoskusi (rütmi- ja plaatpillid, plokkflööti või väikekannel, akustiline kitarr) ning avardatakse musitseerimisvõimalusi nii individuaalselt kui ka erinevates pillikoosseisudes. Kõigi uuringute kokkuvõtteks saab järeldada, et **tegelikult ei täideta enamus põhikoolides riiklikku õppekava ning ka käesoleva magistritöö tulemused kinnitavad seda sama gümnaasiumi osas.**

Õpilasi huvitab ilmekas muusika. Mängutehnika peab olema osav, originaalne ja uudne ning äratama tähelepanu. Kuna kõik areneb nii kiiresti, siis peavad paljud juba praktiseerivad õpetajad ja professionaalid tõdema, et kord omandatud kutseoskustest kogu eluks ei piisa (Delors, 1996). Pillide kasutamine tunnis võimaldab mitmekesiseid musitseerimisvorme ja õpetaja saab kasutada erinevaid meetoodilisi võtteid. **Muusikainstrumentide kasutamine tunnis nõuab õpetajalt teadmisi ja ettevalmistust** (Urbel, 2010). Mitmel õpetajal puuduvad pillimängu rakendamiseks vajalikud teadmised, oskused ja kogemused või siis peavad nad oma oskusi ebapiisavateks, et pillimängu õpetamisega tegeleda, mis pole mitme õpetaja arvates ka eesmärk, kuid olemasolevate oskustega saaksid enamus õpetajaid hakkama, et õpilasi juhendada.

Õpilased on väga erinevate tasemetega ning õpetajad ei tea vahet, kuidas kõiki korraks panna aktiivselt musitseerima nii, et õpilased sellest ka rõõmu tunneksid, samas selgus, et niipalju kui musitseerimist tunnisese tegevusena on harrastatud, siis on see õpilastele väga meeldinud. Oldi arvamusel, et gümnaasiumiõpetaja ei pea ise oskama väga hästi pilli mängida, kuid ta peab oskama juhendada ehk siis **gümnaasiumi muusikaõpetaja roll on olla suunaja, julgustaja ja toetaja ning võibolla polegi tarvis niivõrd uusi koolitusi kuivõrd toetavaid didaktilisi materjale pillimängu paremaks rakendamiseks suurearvulise klassikollektiiviga.**

Kuna (Puštšenko, 2014) kohaselt on õppimine ja õpetamine kahepoolne protsess, siis eeldab see osapoolte väga head koostööd, üksteise mõistmist ja toetamist ja vastastikuseid kokkuleppeid ning nendest kinnipidamist. Tänapäeva üha kiirenevas elutempos ja kasvavas infotulvas on noorel inimesel keeruline keskenduda ja süveneda ja leida oma kohta. Tihti

jääb puudu tahtest, motivatsioonist ja soovist pingutada konkreetsete eesmärkide nimel. Pillimängu rakendamine sõltub väga paljuski sellest, millised on gümnaasiumiõpilaste huvid, hobid, tujud, oskused. **Iga õpilane on omaette indiviid ja sellega peab õpetaja oskama arvestada.**

Urbeli (2010) sõnul rikastab pillimäng muusikaõpetust ja koolimuusikas on pillimängu õpetamisel palju lähenemisviise. Õpetaja peab suhtuma pillimängu loovalt ning kasutama hea eesmärgi huvides kõiki võimalusi. Pillimängu rakendamisel muusikatunnis kehtivad samad põhimõtted, mis igas õpetuses. Esiteks tuleb omandada teadmised ja oskused ning seejärel neid praktiseerida ja loovalt kasutada. **Erinevate pillide mänguvõtete tundmine ja nendel musitseerimine nõuab õpetajalt avatud meelt ning õppimistahet.** Selgus, et õpetajad on ennast siiski mingil määral pillimängu osas täiendanud, kuid kolm õpetajat kuuest omavad arvamust, et pillimäng muusikaõpetuse osana vähesel määral ei anna muusikatunnile midagi juurde ja pigem seda ei kasuta.

(Kuurme & Laherand 1998, lk 100 - 110) ütlevad, et õpetaja isikuna osaleb õpilase arenguprotsessis ja tema tegevus kas süvendab või lammutab kõike kavandatut. Positiivne eneseteostus õhutab lapsi kasutama oma võimeid ka edaspidistes tegevustes edu saavutamiseks. Tulemusi arvestades ilmnes, et kõik õpetajad peavad pillimängu vajalikuks tegevuseks, kuid pillide vähesuse ja mõningal juhul ka puudumise tõttu on see asjaolu takistuseks, et pillimängu õppekava kohaselt rakendada.

Pillimäng muusikatunnis nii individuaalselt kui ka koosmusitseerides, toob õpilastes esile positiivseid emotsioone, aitab tunnis olla aktiivne osaleja, õpetab kannatlikkust, järjepidevust, annab juurde enesekindlust, kasvatab esinemisjulgust ning arendab käelist tegevust. Antud uurimustulemustest saame järeldada, et **musitseerimisest rõõmu tundmiseks peab nii õpilane kui ka õpetaja palju pingutama ja harjutama ning see peab olema järjekindel, huvitav, süsteemne tegevus juba põhikoolist alates.**

Kuigi õpilased võivad olla õppeprotsessis aktiivsed osalejad, siis huvi puudumisel võib olla õppimine ebaefektiivne ning nõuda liigset pingutust (Lazarev, 2011). Muusikaõpetuse pamine eesmärk on õpetada õpilasi muusika loomisse suhtuma elavalt ja positiivselt (Kikas, 2010). Õpetaja saab kaasata õpilasi, kes tegelevad pilliõppega süvendatult ning seeläbi veelgi rikastada õppeprotsessi (Urbel, 2010). Musitseerimisvõimaluste avardamiseks on

õpilastel võimalus valida vaba- ja valikaineid, mis teevad pillimängu harrastamise võimalikuks neile õpilastele, kes tunnevad selles osas tugevamat tõmmet ja soovivad oma olemasolevaid oskusi kasutada. Selleks on loodud enamuse koolides vabaaine bändi näol. Bändis musitseerimine toimub nii õpetaja kui ka õpilaste omal initsiatiivil. Käesolevast magistritöö tulemustest saame järeldada, et **musitseerida erinevates pillikoosseisudes saavad siiski need õpilased, kes on käinud muusikakoolis, omandanud pillimänguoskuse iseseisvalt või mõnel muul viisil.**

Õpetajate arvamuste kohaselt seab õppekavas olev raamistik õpitulemustele omad nõudmised ning pillimänguga tegelemiseks tunnisiseselt aja leidmine on keeruline. Probleemiks on teadmiste puudumine, kuidas tund muuta tervikuks, et kõik vajalik ja nõutud ka seal olemas oleks. Samas ütleb (Urbel, 2010), et pillimäng võimaldab diferentseeritud tegevust, kus osa klassist laulab, teine osa saadab pillidel, ning individuaalset lähenemist tagasihoidlikumate laululiste võimetega õpilastele.

M. Muldma ütleb, et oluline on tunni teema, eesmärgid, ajaplaneerimine, töömeetodid ja vahendid mida kasutatakse ning tunniks püstitatud eesmärgid saavutatakse, kui õpetaja kavandab tunni sisu. (Kikas, 2010, lk 361). Uuringu tulemustest **võib järeldada, et vaatamata pillide vähesusele on õpetajate ülesandeks mõelda läbi tunni teema, eesmärgid, olemasolevad töövahendid, töömeetodid ja tähtis on ka aja planeerimine.** Õpetaja peab leidma õpilastega suhtlemisstiili, mis teeks võimalikuks musitseerimise emotsionaalsel tasandil ja soodustaks lapse iseseisvumist, mis valmistaks pillimängu harrastamisel rõõmu, oleks huvitav, kuid samas ka arendav (Päts, 2010). Õpetaja ise on suurim eeskuju ja õpilaste saavutused on hiljem õpetaja õppemeetodite peegeldus (Ermast, 2014).

Magistritöö **eesmärgiks** oli välja selgitada, kuidas 2011. aastal kehtima hakanud uue õppekava kohaselt rakendatakse pillimängu Lõuna- Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides. Tuginedes töö eesmärgile otsiti vastuseid järgmistele uurimisküsimustele: Kuidas on muusikaõpetajate sõnul rakendunud pillimäng Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides? Milliseid muusikainstrumente ja kui sageli neid kasutatakse õpetaja arvamuste ja praktika kohaselt Lõuna - Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides? Milline tähtsus on pillimängul muusikaõpetajate arvamustes ja praktikas Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides? Millised tegurid soodustavad ja millised takistavad

õpetajate arvamuste ja praktika kohaselt pillimängu rakendamist Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides?

Kokkuvõtvalt võib öelda, et pillimängu Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides rakendatakse harva või üldse mitte. Tundides musitseerivad õpilased, kes juba mängivad mõnda instrumendi, sest põhikoolist tulnud õpilased ei oma piisavalt vajalikke pillimänguoskusi (rütmi- ja plaatpillid, plokkflööti, väikekannel, akustiline kitarr), et musitseerida individuaalselt või erinevates pillikoosseisudes. Õpilased saavad valida muusikaga seotud vaba- ja valikaineid, mis teeb võimalikuks nii individuaalse kui ka ühismusitseerimise.

Pillimängu rakendamist Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides mõjutavad mitmed soodustavad ja takistavad tegurid. Pillimängu soodustavad vaba- ja valikained, õpilaste olemasolevad mänguoskused, õpilaste isiklikud pillid, olemasolevad muusikainstrumentid klassis, mõningal juhul piisavalt suured muusikaklassid, olemasolevad muusikainstrumentid bändiruumis, mida võimalusel laenata, võimalus kaasata professionaalide abi pillide tutvustamisel ja huvi tekitamisel, õpilaselt - õpilasele õpetamise meetod, kõlaplaatide kohvri kasutamine kogu klassi kaasamiseks.

Takistavaid tegureid ilmnes oluliselt rohkem, kui soodustavaid. Tulemustest järeldus, et pillimäng muusiktunnis ei rakendu, sest õpetajatel puuduvad vastavad oskused, kogemused, meetodilised materjalid, koolitused gümnaasiumiõpetajatele, õpetajate erinevad arvamused, hoiakud ja väärtushinnangud ning õpetajate varasem ettevalmistus. Puudub rahaline ressurss ja toetus riigi poolt, mis aitaks soetada rohkem pille. Koolipidajatel pole võimalik korrigeerida suurtes kogustes pille soetada, kuid seda tehakse vastavalt võimalustele ning ollakse siiki toetavad.

Vajalikke õppematerjale pole õpetajate arvates piisavalt ja nende koostamine on liiga aeganõudev tegevus ning nõuab õpetajatelt loovat lähenemist ja ajalist ressurssi. Tulemustest järeldus, et vaatamata pillide vähesusele on õpetajate ülesandeks mõelda läbi tunni teema, eesmärgid, olemasolevad töövahendid, töömeetodid ja tähtis on ka aja planeerimine. Lisaks on probleemiks paljude õpilaste vähene aktiivsus ja tahtmine pilli mängida. Seoses pillimängu rakendamisega muusikatundides tuntakse muret koorikultuuri ja laulupeo traditsioonide hoidmise osas.

Muusikaajaloo õpetamist ja laulmist peetakse pillimängust mõnevõrra tähtsamaks. Suures rühmas ei kuule õpilane oma pilli häält ning kogu protsess kujuneb liiga lärmakaks. Õpilased annavad tihti alla, kui näevad, et on vaja harjutada, pingutada ja keskenduda. Pillimängu rakendamise seotud varasemad uuringud aastast 2013 – 2017 toovad esile tõsiasja, et olukord Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites on sarnane põhikooli baasil tehtud uurimuste tulemustega. Siinkohal oleks tarvilik mõelda, mida saaks veel rohkem ära teha selleks, et pillipargid oleksid varustatud õppekava täitmiseks vajalike pillidega.

Antud uurimustöö läbiviimise käigus ja andmete analüüsi põhjal, leiti vastused kõigile uurimisküsimustele ja uurimuse eesmärk sai täidetud.

4.1 Töö kitsaskohad, praktiline väärtus ja edasised suunad

Käesoleva magistritöö üheks puuduseks võib olla valimi hulk, mille kohaselt pole uuringusse kaasatud kõiki Eesti riigigümnaasiumeid ja seetõttu ei saa hetkel üldistada ja öelda, et kas kõigis riigigümnaasiumites valitseb sama olukord. Antud tulemuste põhjal saab siiski teada, milline olukord valitseb Lõuna – Eesti riigigümnaasiumites ja samuti võttes arvesse eelnevalt põhikooli baasil läbiviidud uuringuid on tulemuste põhjal selge, et olukord pillimängu (pilliõppe) rakendamisel on põhikoolis ja gümnaasiumis samasugune, kuigi gümnaasiumi osas on õpilastel rohkem võimalusi koosmusitseerimiseks vaba- ja valikainete näol.

Magistritöö tulemuste põhjal võib öelda, et kui oleks olemas koolidel vajalikud pillipargid, siis saaks koolid täita nii gümnaasiumi kui ka põhikooli õppekava. Gümnaasiumi õpetajad on valmis õpilasi juhendama, kuid vajaksid selles osas abistavat materjali gümnaasiumi didaktika/metoodiliste materjalide osas. Kuna puuduvad pillipargid, siis tegelikult pole tähtis, kas õpetajad või õpilased on selleks valmis, vaid esmalt tuleks lahendada probleem puuduvate pilliparkide osas. Võttes arvesse ka eelnevalt tehtud uuringute tulemusi, siis selgus, et jätkuvalt on probleem, kuidas seda olukorda lahendada? Kuidas täita etteantud õppekava, kui pole olemas vajalikke muusikainstrumente? Kust ja kellelt leida materiaalselt abi pillide soetamiseks?

Minu edasiseks soovituseks gümnaasiumi osas, oleks koostada gümnaasiumi muusikaõpetajatele praktiliste tegevuste (õpilaste olemasolevate pillimänguoskuste rakendamiseks) tarbeks vastav didaktiline materjal, eesmärgiga toetada gümnaasiumiõpetajaid muusikatundides pillimängu rakendamisel.

KASUTATUD KIRJANDUS

Cicetti, F. (2013). *Is playing a Musical Instrument Good for your Health?* Live Science – Health.

Delors, J. (1996). *Õppimine – varjatud varandus*. Tallinn

Dreimann, T. (2013). *Muusikainstrumentide valik ja kasutamine põhikoolide I kooliastme muusikatundides Pärnu linna koolide näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakademia

Eesti Muusikateaduse Selts. *Muusikapsühholoogia*

Külastatud aadressil <http://inx.lv/7G3>

Gustafson, G. (1996). *Class Guitar in Middle School*, Music Educators Journal, 83 (1, 33-38) Külastatud aadressil <http://inx.lv/7S3>

Gümnaasiumi riiklik õppekava Lisa 6, *Vabariigi Valitsuse 6. jaanuari 2011. a määrus nr2*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7G1>

Hellamaa, S. (2014). *Pilliõppe rakendamine õppeaines muusika Võrumaa üldhariduskoolide näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Kiilu, K., Sepp, A., Ermast, A., Härma, K., Kangron, E., Kaus, K., Kääramees, K., Läänemets, U., Ney, M., Pullerits, M., Raudsepp, I. (2014). *Muusikaõpetuse didaktika. Valik artikleid*. Eesti Muusika ja teatriakadeemia. Tallinn

Kikas, E. (2010). *Õppimine ja õpetamine esimeses ja teises kooliastmes*. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium

Kikas, E., Toomela, A. (2013). *Õppimine ja õpetamine kolmandas kooliastmes. Üldpädevused ja nende arendamine*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7SR>

Kuurme, T., Laherand, M-L. (1998). *Õpetaja ja õpilane kasvatusetegelikkuses*. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool

Käo, K. (2013). *Kitarriõpe klassiruumis: uue õppekava rakendamise hetkeseis*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Sc>

Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.

Lazarev, M. (2011). *Õppijakeskse häälestuse ja refleksiooni olulisus õppeprotsessis*. Haapsalu

Lepik, K., Harro-Loit, H., Kello, K., Linno, M., Selg, M. & Strömpl, J. (2014). K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/intervjuu>

Lohu, K. (2014). *Kitarriõpetuse rakendamine põhikooli 3. astmes uuendatud riikliku õppekava kohaselt*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Lohu, K. (2016). *Loovuse arendamine ja toetamine muusikatunnis ning kitarriõpetuse võimalused selleks*. Publitseerimata magisträtöö. Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia ja Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia.

Matthews, M. (2011). *Effectiv Music Teaching. Advice and Tips for Music Directors Who Care*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7GA>

Muldma, M. (2010). *Väärtuskasvatud gümnaasiumi muusikaõpetuses*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Gh>

Muldma, M. (2010). *Psühholoogilis-pedagoogilisi lähtekohti tänapäeva muusikakasvatuses*. Õppekava infoportaal. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7GU>

Must, M. (2016). *Rütmitaju on seotud keeleliste võimetega*. ERR Novaator koostöös Tartu Ülikooliga. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Gj>

Putštšenko, T-M. (2014). *Õppimine ja õpetamine eeldab osapoolte head koostööd*.
Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Gk>

Päts, R. (2010). *Muusikaline kasvatus Üldhariduskoolis*. Tallinn: Koolibri

Riigigümnaasiumide kvaliteedikokkulepe, 25. aprill 2014. a. *Haridus – ja Teadusministeerium*. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7S8>

Ross, J. 2007. *Kaksteist loengut muusikapsühholoogiast*. Tartu Ülikooli Kirjastus.
Külastatud aadressil <http://inx.lv/7G8>

Rämmer, A. (2014). Valimi moodustamine. K. Rootalu, V. Kalmus, A. Masso, ja T. Vihalemm (toim), *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Külastatud aadressil <http://samm.ut.ee/valimid>

Selke, T. (2014). *Plokkflöödi rühmatöö metoodika oskussõnu*. Tallinn: III eesti teaduskeele konverents.

Siil, V. (2016). *Õpi aju treenimiseks arvutiprogrammide ostmise asemel pillimängu*. ERR Novaator koostöös Tartu Ülikooliga. Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Gp>

Suzuki muusika (s.a.). Külastatud aadressil <http://inx.lv/7G0>

Taba, P. (2016). *Muusika ja aju – mida me teame ja mida me ei tea? Sirp*
Külastatud aadressil <http://inx.lv/7GR>

The Evolution of Instruments and Theory (s.a.). Külastatud aadressil <https://method-behind-the-music.com/history/history/>

Urbel, L. (2010). *Pillimängust muusikatunnis. Õppekava infoportaal*.
Külastatud aadressil <http://inx.lv/7Gc>

Õmblus, K. (2014). *Pilliõppe hetkeseis muusikaõpetuse ainekava rakendamisel Viljandimaa üldhariduskoolide näitel*. Publitseerimata bakalaureusetöö. Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia

LISA 1. Intervjuu kava

I Taustaküsimused

1. Kui kaua olete muusikaõpetajana töötanud?
2. Meenutage aega kui olite veel ise keskkooli õpilane, millised olid siis teie muusikatunnid?
3. Millises koolis olete omandanud muusikaõpetaja eriala?

II Milliste erialaste õpingute käigus olen saanud ettevalmistuse pilliõppe läbiviimiseks muusikatunnis?

1. Milliseid pille oskate mängida?
2. Milliseid pille oskate juhendada?
3. Tooge näiteid, kuidas olete erinevate pillide mänguoskused omandanud?
4. Millist metoodikat kasutate pillide õpetamisel?
5. Kas ja kuidas olete ennast täiendanud. Kirjeldage mõnda õpingut või kursust, mis on osutunud kõige kasulikumaks?
6. Kirjeldage Gümnaasiumi riiklikus õppekavas välja toodud pilliõppe osa. Alusta kaugemalt. Näiteks 2011. aastal muudeti riiklikku õppekava, teie kogemused ja arvamus.
7. Mida teie arvates pillimängu kasutamine muusikatundides õpilastele annab? Tooge näiteid, põhjendage.
8. Milliste pillide osas sooviksite oma oskusi ja teadmisi veel täiendada?
9. Milliseid võimalusi on olemas enda täiendamiseks?

III Milline on Teie Gümnaasiumis pillipark pilliõppe rakendamiseks ja kuidas suhtute pilliõppesse muusikaõpetuse tunni osana?

1. Milline näeb välja Teie muusikaklass, kus tunde annate?
2. Millised pillid on Teie muusikaklassis olemas?
3. Milliseid pille sooviksite veel juurde soetada?
4. Milliseks hindate oma klassi pillipargi hetkeolukorda?
5. Kui tihti mängite õpilastega muusikatundides muusikainstrumente?
6. Milliseid instrumente muusikatunnis kasutate?
7. Kirjeldage pillimängu muusikatunni osana? Tooge näide.
8. Milliseks hindate õpilaste aktiivsust pillide õppimisel?
9. Milliseid õppematerjale kasutate pillide õpetamisel?
10. Millisel määral rikastab pilliõpe Teie arvates muusikatundi?
11. Mida saaks teie arvates veel rohkem ära teha pilliparkide täiendamiseks?

Intervjuu lõpetamine: Kas sooviksite veel midagi lisada seoses pillimängu rakendamisega gümnaasiumis?

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Sirli Hellamaa (sünniaeg: 12.06.1986)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose, “Pillimängu rakendamine Lõuna – Eesti riigigümnaasiumite muusikatundides”, mille juhendaja on Marvi Remmik

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas

1.2.digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Viljandis, **24.05.2016**